tenței. În consecință, orice operă lexicografică[5] va trebui prezentată ca o manifestare completă a unei baze toponimice generale.

În principiu, sistematizarea lexicografică a toponimiei poate fi realizată din trei perspective fundamentale : a obiectului denotat (paralingvistică), a semnului lingvistic (lingvistică, dar paratoponimică) și a raportului de denotare (lingvistică toponimică)[6]. Primei categorii îi corespund dicționarele geografice și istorice, celei de a doua — dicționarele lingvistice paratoponimice, celei de a treia — dicționarele toponimice propriu-zise. Un dicționar paralingvistic folosește lista de nume ca pe o modalitate eficace de prezentare organizată a unor descripții de *realia* ; pentru un dicționar lingvistic, lista nu are o simplă funcție asociativă, ci este obiectul însuși al cercetării.

Din punctul de vedere paratoponimic, funcția denotativă a toponimelor nu justifică separarea lor categorială de numele comune, acestea din urmă fiind la originea celor dintîi ; prin urmare, modalitatea studierii va trebui să fie identică[7]. Orientată spre faza inițială a procesului denominativ, toponimia este declarată „o ramură a științei etimologice"[8]. În consecință, marea majoritate a dicționarelor paratoponimice sînt, practic, etimologice : toate datele suplimentare aglomerate (pronunțare, atestări documentare, comparații etc.) nu sînt atît ilustrări ale „transformărilor" toponimice, cît verigi de legătură de la forma actuală spre etimon.

„Obsesia etimologică" — cum o numește Jean Babin[9] — își are corolarul în caracterul selectiv al cercetării. Interesul unui toponim fiind direct proporțional cu vechimea sa[10], dicționarele paratoponimice exclud sau

---

[5] Termenul paronim *topolessicografia* îi aparține lui C. Battisti („Italia Dialett." III, 1927, p. 256) dar desemnează, după autor, studiul numelor de locuri grupate pe categorii geografice : orografie, hidronimie, meteorologie, comunicații etc. Cu același înțeles Ascoli folosise *geonomastica*. În ce ne privește, nu ni se pare potrivită utilizarea termenului pentru a denumi lexicografia toponimică, concretizată în dicționare de nume de locuri, cu toată comoditatea sa, datorită semnificației diferite a compusului.

[6] Atragem atenția că termenii folosiți de noi, *paralingvistic* și *paratoponimic*, nu au nimic peiorativ. Ei precizează doar orientarea cercetării numelor de locuri, abordate de științe diferite (lingvistică-nelingvistice), iar în cadrul unei științe, de discipline diferite (lexicologia și toponimia) ; clasificarea nu vizează însă o calificare a rezultatelor.

[7] „Toponimele și antroponimele — spune Iorgu Iordan — sînt la origine nume comune care, în urma specializării folosirii lor [. . .] au dobîndit un caracter individual, devenind astfel nume proprii [. . .]. Aceasta înseamnă că studierea numelor de locuri și de persoană trebuie făcută la fel ca a numelor din vocabularul curent propriu-zis al limbii" (Iorgu Iordan, *Les rapports entre la toponymie et l'anthroponymie*, în PICO, IX, p. 273).

[8] Albert Dauzat, *La Philosophie du Langage*, Paris, p. 309. Aceeași opinie la Petar Skok : toponimia „este, pe scurt, studiul etimologic al numelor de locuri" (art. *Toponomastica*, în *Enciclopedia Italiana*, XXXIV). Charles Rostaing îi fixează finalitatea în „căutarea semnificației și originii numelor de locuri și studierea transformării lor" (*Les noms de lieux*, Paris, 1943, p. 5).

[9] Jean Babin, *Les lieux-dits de la commune de Boureilles (Meuse). Étude de caractérisation toponymique*, Paris, 1951, p. 22.

[10] Cf. Albert Dauzat : „Principala atracție a acestor studii este, pentru lingvist, perspectiva oferită asupra trecutului lingvistic îndepărtat, căci numele de locuri cuprind cele mai arhaice elemente ale limbii" (*Les Noms de lieux. Origine et évolution*[5], Paris, 1947, p. VIII)

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

limitează toponimia „minoră"; chiar cînd aceasta este utilizată, suferă o selecție severă[11] sau este tratată expeditiv.

A treia consecință a acestei poziții este centrarea analizei pe aspectul fonetic și semantic, în defavoarea celui morfologic și, mai ales, sintactic. Toponimele sînt considerate unități izolate, fără manifestări secvențiale și în afara oricăror raporturi între ele[12]; de aici caracterul abstract al dicționarelor, lipsite de contexte care să ilustreze comportamentul numelor în vorbire. Elementul morfosintactic este înregistrat numai în măsura în care este „discordant" față de masa numelor comune; cînd este „concordant" se consideră presupus.

Poziția pur lingvistică neglijează în mod deliberat categoria geografică a obiectului, pe care o consideră lipsită de importanță cît timp nu ajută la elucidarea sensului primar al numelui[13]. Eliminarea categoriei geografice are drept consecință apariția unor discordanțe între semnificația apelativului toponimizat și calitatea denotatului[14]. Identificarea toponimelor cu apelativele se reflectă și în modalități de grupare pur lexicologice, onomasiologic sau semasiologic, care fac abstracție totală de desemnat și se bazează exclusiv pe funcția semnificativă a lexemelor originare.

În toate aceste cazuri perspectiva lingvistică toponimică diferă de cea paratoponimică. Motivarea toponimică nu se reduce la existența unei baze apelative (care, de fapt, este certă numai în toponimia *descriptivă*), ci la justificarea unui raport între un semn lingvistic și un obiect geografic. Indiferent dacă semnul este un nume comun sau un nume propriu (de persoană), raportul de desemnare presupune o corespondență a semnificației lexicale (interne) sau a semnificației sociale (externe) cu caracteristicile unui singur element al unei categorii geografice sau socio-geografice. Spre deosebire de etimologia lingvistică, vizînd forma și semnificația apelativului

---

[11] „Mă limitez de preferință — spune Iorgu Iordan — la formațiile rare și curioase, necunoscute sau puțin cunoscute limbii comune" *(Toponimia românească*, București, 1963, p. 461, n. 4*)*. Atenția mare pe care a acordat-o Carlo Battisti toponimiei minore, atît în monografii cît și în *Dizionario toponomastico dell'Alto Adige*, se explică printr-un interes deosebit al acestora în zona dată, foarte conservatoare.

[12] După Bogdan Petriceicu Hasdeu onomastica „lasă intactă gramatica, mărginindu-se în sfera lexică" *(Cuvinte din bătrîni*, III, *Istoria limbei române*, 1, *Principie de linguistică* București, 1881, p. 88*)*.

[13] Cf. Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 16: „Deoarece lucrarea de față este, în primul rînd, lingvistică, am crezut că nu se impune o separație între diversele toponimice pe care le discut, după natura locurilor respective [. . .]. Aceasta nu înseamnă că neglijez elementul material [. . .], dimpotrivă, recurg la el ori de cîte ori mă poate ajuta să stabilesc o etimologie sau să întăresc o explicație".

[14] Este evident că numele localităților franceze *Rimbach, Rohr, Orques, Orquevaux, Murcaumont* nu se se explică prin *Rindr* + *bach*, *rôr* + *aha*, prelat. **-or-g-* „înălțime", ** or-g* + *vallis, Meruald* + *mons* (A. Dauzat et Ch. Rostaing, *Dictionnaire étymologique des noms de lieux en France*, Paris, 1963), ci prin numele unor pîraie, rîuri, stînci, văi sau munți din apropiere care, la rîndul lor, au etimologia indicată. Discordanțele pot fi și de natură gramaticală (de gen, de ex.), explicabile prin fenomenul de „polarizare" de care vom vorbi.

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

de bază, etimologia toponimică justifică un raport[15] : ea *pornește* de la existența unui apelativ ca atare, cu funcții semantice precise, și îi explică noua funcție (direcție în V), în timp ce etimologia lingvistică *ajunge* la cunoașterea unui apelativ prin toponim (direcție în A). Rezultă de aici că etimologia lingvistică se oprește la faza pretoponimică, prin urmare descifrează pre-istoria numelui propriu[16] ; dar mai rezultă și faptul că cele două procedee sînt complementare în situațiile în care apelativul primitiv nu este cunoscut.

S-a observat că „din punct de vedere semantic există, în general, o ruptură între originea cuvîntului [= nume propriu] și folosirea lui"[17] : a reduce problematica toponimiei la etimologie (și consecințele sale de istoria limbii, a poporului etc.) înseamnă a suprapune punctul de vedere etimologic peste cel funcțional-sincronic. Studiul diacronic al unui toponim este cu totul diferit de cel al unei unități semnificative ; în cazul nostru, diacronie înseamnă, pe de o parte, analiza în timp a modificărilor survenite în raportul de desemnare și, pe de altă parte, cercetarea raporturilor stabilite succesiv între toponimul respectiv și alte toponime denotînd elemente ale unui complex geografic sau socio-geografic dat.

Mutația perspectivei antrenează în mod necesar o extindere a preocupărilor asupra toponimiei minore, indiferent de importanța lingvistică sau extralingvistică a elementelor lexicale de bază. Considerăm toponim orice apelativ sau ansamblu lexical solidar care îndeplinește o funcție denotativă *socializată*. Exercitarea funcției este indiciul categorial al toponimului, în timp ce caracterul socializat este diferența specifică. Ambele sînt criterii de restricție definitorii. Într-adevăr, este non-pertinentă din punct de vedere toponimic exercitarea simultană sau nu de către semn a funcției semantice („recunoașterea" de către vorbitori a bazei apelative) ; este de asemenea non-pertinent caracterul formal al semnului : termen simplu, compus, sintagmă sau perifrază, deși primul are un grad de socializare maxim, iar ultimul — minim(perifrazele țin în mai mare măsură de „parole" decît de „langue" ; pentru constituirea lor ca toponime este necesar un minimum de vorbitori care să le utilizeze).

Ca semn denotativ specializat, toponimul nu interesează sub aspect semantic ; el este o „aposemă" după expresia lui Saussure, care îl compară

---

[15] „Etimologia unui toponim *lato sensu*, spune Bosteels, nu se poate face numai cu ajutorul rădăcinilor, ci trebuie să se bazeze mai ales pe evoluția semantică : problema este de a ști cum și pentru ce un apelativ a fost ales pentru a crea un toponim" (Raf Bosteels, *Homonymes oronymiques et hydronymiques en Péloponèse*, în IKN, X_2, p. 457). Scopul etimologiei este, și după Xavier Ravier, „a observa motivul precis pentru care un anumit loc, prin înfățișarea sa, a sugerat vorbitorilor un anumit nume și nu un altul : vocația profundă a disciplinei noastre, cum o indică și numele, rezidă aici și nu aiurea" (*À propos de quelques microtoponymes de la région tarbaise et de leur signification*, în „Via Domitia", VI, 1957 nr. 5, p. 95).

[16] Și pentru lexic etimologia înseamnă studiul „preistoriei" cuvintelor. Cf. Ladislav Zgusta, *Manual of lexicography*, Praga, 1971, p. 200.

[17] Ch. Muller, *Le mot, unité de texte et unité de lexique en statistique lexicologique* (în „Travaux de linguistique et de litt"., I, 1963, p. 167).

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

cu un cadavru care și-a menținut forma dar și-a pierdut funcțiile vitale[18]. Togeby îl consideră și el „radical zero cu flexiune defectivă"[19]. Totuși, absența interesului semantic nu justifică eliminarea dintr-un dicționar a informației contextuale, care va ilustra alte două aspecte: expresia și funcțiunea[20]. Aceasta este cu atît mai necesar, cu cît utilizarea secvențială a toponimelor este dependentă de circulația lor; pentru fiecare există norme regionale iar procedeul „exemplelor construite" prin introspecție nu se finalizează în realizări ale vorbirii ci în posibilități ale sistemului. În toponimia românească o mare parte din „toponimele minore" apare prin detașarea unui grup prepozițional, care își pierde treptat semnificația inițială determinată de o situație concretă în favoarea unei noi funcții, denotative. Stabilirea fazei procesului de toponimizare, posibilă prin delimitarea unității desemnante[21], se face numai prin compararea secvențelor sintactice. În cazul în care prepoziția nu poate fi comutată prin alta, avem de-a face cu un compus; în situația contrară este vorba de un grup solidar cu tendință de fixare. În dicționarele și studiile de toponimie se înregistrează o mare abundență de cuvinte-titlu care încep cu o prepoziție, dar pe care proba comutării le infirmă[22]. Aceeași situație pentru grupul entopic + toponim, care trebuie considerat doar o actualizare sintactică atît timp cît determinatul poate fi substituit prin sinonimele sale (*apa, valea, rîul* Bistrița sau Bistriței). Contextul sintactic trebuie să ilustreze condițiile în care au loc fenomene

---

[18] Cf. Giorgio Derossi, *Segno e struttura linguistici nel pensiero di Ferdinand de Saussure*, Udine, 1965, p. 121 ș. u. Ori de cîte ori este avută în vedere funcția semnificativă (primară) a toponimelor, se produce o mutație a sistemului; așa se explică trecerea unor toponime personale în sistemul descriptivelor, prin atracție la seria apelativelor, secundată de interferența mărcilor specializate. Cf. Dragoș Moldovanu, *Legile formative ale toponimelor românești cu radical antroponimic*, I, *Formații de plural* (în „Anuar de lingvistică și istorie literară", XXI, 1970).

[19] Knud Togeby, *Structure immanente de la langue française*, Paris, 1965, p. 158.

[20] Despre tripla importanță a exemplului în dicționare, vezi J. Rey-Debove, *Nature et fonction de l'exemple dans les dictionnaires de langue*, în *Actele celui de al XII-lea congres internațional de lingvistică și filologie romanică*, I, București, 1970, p. 1050.

[21] *Desemnant* și *desemnat* sînt termeni folosiți de către Derossi, *loc. cit.*

[22] Cazuri clare de compuse prepoziționale sînt mult mai puține decît apar în lucrările de specialitate. Cf.: *Delavale* în contextul: *Poți să vii cu toată crila* [= ceata] *din Dela-Vale* (Marin Preda, *Întîlnirea din pămînturi*[2], București, 1948, p. 68); *dealurile Suplaiului* (Iuliu Cosma, Maxim Pop, Nicolae Sabău, *Prin Țara Năsăudului*, București, 1971, p. 28). Nu sînt compuse, ci actualizări sintactice *la Lotru* (*ad Fluvium La Lotru*, a. 1700, în Hurmuzachi, *Documente privitoare la istoria românilor*, XV, București, 1913, p. 1476), deoarece alternează cu *ex parte Lotru*; *la Cheie* (*Catalogul documentelor românești din Arhivele Statului* [Brașov], I, București, 1955, a. 1793, p. 460) deoarece alternează cu *În Cheie* (ibid. a. 1794, p. 470). De observat că în timpul anchetelor toponimice multe din răspunsuri (chiar exprimate asintactic și în enumerări) conțin nume precedate de prepoziții, care nu sînt totuși compuse (fapt de care anchetatorul își dă seama punînd întrebări speciale de sintaxă), ci faze incipiente ale procesului. Este obligatoriu deci ca cercetătorul să identifice fenomenul și să-l prezinte ca atare. La noi acest lucru nu s-a făcut încă, iar în toponimia străină destul de rar. Un exemplu este W.P. Strogowa, *Slovari imen-orientirov oboznaceaiuscih mesto, polea, lesnîie i drughie ugodia d. Lipeaci vișnevoloțkogo raiona kalininskoi oblasti*, în „Onomastica", XI, 1 — 2, 1966.

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

morfologice (cum ar fi articularea)[23], să identifice numărul unui toponim[24], iar, în măsura în care dicționarul este diacronic, să stabilească fazele sintactice care au dus la constituirea lui ca atare (perifraze, sintagme heterofuncționale, sintagme homofuncționale, nume în funcție toponimică absolută, compuse).

Corelația dintre *signa* și *designata*, considerată paralingvistică, este fundamentală pentru înțelegerea toponimiei ca sistem. Ceea ce interesează din punct de vedere toponimic nu este „semnificația lingvistică", etimologică, ci „semnificația funcțională" — iar aceasta „depinde de genul obiectului"[25]. Pentru un toponim stabilirea categoriei geografice și localizarea sînt cerințe ale definiției sale, iar nu simple auxiliare ale etimologiei sau imperative ale geografiei lingvistice[26]. Acest punct de vedere a fost exprimat foarte clar de către Petar Skok: „1. Numele de loc trebuie definit în categoria geografică pe care o reprezintă. Trebuie să știm dacă desemnează o localitate, un curs de apă, un munte, capitala unui trib, un simplu loc de popas etc". „2. Numele de loc trebuie studiat geografic. Trebuie să-i cunoaștem așezarea, să știm dacă și-a schimbat sau nu desemnatul. De ex., el a putut desemna la origine un oraș, pentru a deveni mai apoi numele unei provincii etc. [...] Înainte de a întreprinde o cercetare toponimică, de orice natură ar fi ea, trebuie să cunoaștem istoria funcției geografice a toponimului"[27].

Între elementul geografic și denotant pot fi stabilite trei categorii de raporturi : unul *intern*, de desemnare, menționat de Skok ; unul *extern*, între elementele unui ansamblu geografic și corespondentele lor lingvistice ; unul *general*, între un ansamblu geografic eterogen și un ansamblu toponimic. Primul raport este *constitutiv* și poate evolua sub forma restricțiilor, extensiilor sau transplantărilor de care vorbeau Skok și Serra. Al doilea

[23] Există o dependență, cel puțin într-o perioadă mai veche, între articularea unui nume și prezența lui într-o sintagmă cu entopicul. Cf. *fiindu-i purtarea pe la satul Crucea de Sus/ parte de moșie a femeei, în Cruce* ; *ave socru meu moșie Ruptura/ gîndu-să socru-meu să meargă la Ruptură* (Constantin Sion, *Arhondologia Moldovei*, Iași, 1892, p. 260 ; p. 241/ 249). Situația este foarte bine reprezentată în documentele vechi.

[24] Date fiind instabilitatea grafică și variantele sunetelor finale în graiuri, singurul criteriu în stabilirea categoriei morfologice a toponimului este flexiunea, în speță genitivul și articolul (atunci cînd toponimul este în apoziție) și congruența.

[25] Janusz Gołaski, *Problèmes théoriques de la toponymie cartographique. Des cartes à grande échelle (1 : 500—1:10000). Essai de systématisation* (în PICO, VIII, 197). Cf. și Ernest Muret, *Les noms de lieu dans les langues romanes*, Paris, 1930, p. 71—72.

[26] Cînd afirmă că „pentru studiul sistematic al toponimiei e necesară o localizare exactă a materialului de observație", Carlo Battisti vizează încadrarea lui fie în zone, fie în „straturi" lingvistice, în vederea studierii istoriei limbii și elucidării unor faze ale etnogenezei *(Popoli e lingue nell'Alto Adige. Studi sulla latinità altoatesina*, Florența, 1931, p. 64).

[27] Petar Skok, *La toponymie et la question du substrat et du superstrat (considérations de méthode)*, în CITA, I, p. 246—247. Aceeași idee a susținut-o și Giandomenico Serra : „Pentru a-i fixa funcția originară de desemnare topografică, trebuie identificat punctul sau trăsătura peisajului fizic sau uman la care s-a aplicat numele de loc mai întîi, deoarece aria sa de aplicație se extinde sau se restrînge în timp și uneori în așa fel încît poate duce la obscurizarea înțelesului primitiv" (*Lignes méthodiques et Fragments d'une illustration topo-anthroponymique de l'Italie Occidentale (Piémont et Ligurie)*, în CITA, I, p. 259).

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

raport este *structural*, şi se manifestă prin modalităţi specifice, clasele toponimice. Al treilea raport este *cantitativ*, putînd fi, la rîndul său, obiectiv (între concentrarea categoriilor geografice şi varietatea tipurilor denominaţiei) sau subiectiv (între orizontul spaţial al locuitorilor şi diferenţierea în cadrul tipurilor). Raporturile cantitative se pot formula astfel : varietatea tipologică a denominaţiei toponimice este direct proporţională cu gradul de concentrare a categoriilor geografice, iar diferenţierea în cadrul tipurilor este direct proporţională cu orizontul spaţial al locuitorilor[28].

Analiza „semantică" a toponimiei, foarte larg aplicată astăzi, atît în studii cît şi în dicţionare, este cu totul exterioară disciplinei. Nici metoda „semasiologică" (bazată pe polisemie), şi nici cea „onomasiologică" (bazată pe sinonimie) nu pot fi aplicate aici[29]: polisemia se exercită exclusiv la nivelul lexemelor, iar sinonimia toponimică nu presupune diferenţe între obiecte (sinonime ideografice), ci între semnele toponimice corespunzătoare aceluiaşi desemnat (= desemnante).

Principiile unui dicţionar toponimic general decurg din separarea teoretică netă a punctului de vedere toponimic de cel paratoponimic.

1. Principiul motivării se reflectă în două secţiuni ale dicţionarului, definiţia şi etimologia. Definiţia se compune din două părţi obligatorii : determinarea sintetică a toponimului prin categorie şi tip şi caracterizarea sa analitică (definiţia propriu-zisă). Categoria toponimică se deosebeşte atît de cea lingvistică (*substantiv* de ex.), cît şi de cea geografică (*cale de comunicaţie, ţinut, localitate* etc.), prin faptul că le fuzionează. În cazurile menţionate se notează, imediat după cuvîntul-titlu : *hodonim*[30], *coronim*[31], *socionim*[32] etc. Urmează al doilea element al determinării, tipul toponimic :

[28] Deci : cu cît relieful este mai bogat, cu atît tipurile toponimice sînt mai numeroase; cu cît orizontul geografic al locuitorilor este mai mare, cu atît toponimia zonei respective este mai diferenţiată. Cele două principii pot intra în contradicţie : zonele de munte au o toponimie mult mai variată decît cele de şes, dar locuitorii au un orizont geografic mult mai redus. Proporţia de entopice în funcţie toponimică absolută (*Măgura, Muncelul, Higa,* huţ. *Rija, Ozero* etc), este mai mare ca la şes, unde permanenţa relaţiilor economice între sate a obligat la diferenţieri de tipul entopic+determinant. Discutăm situaţia la nivelul normei regionale, nu al vorbirii, unde raporturile se inversează : lipsa de varietate geografică permite celor de la şes să reducă, din comoditate, sintagma la entopic („mă duc la *pădure*, la *iaz*, la *pîrîu*"), lucru cu neputinţă în zona muntoasă unde confuziile ar fi inevitabile. Abundenţa entopicelor în funcţie toponimică absolută a fost constatată şi în zona Alpilor de coastă din Franţa (cf. Camille Blanchard, *Les noms des cours d'eau des Alpes Cottiennes*, în CITA, III_2, p. 332).

[29] Cf. S. Ullmann : „Numele proprii fiind lipsite de semnificaţie, se află în afara semanticii propriu-zise" *(Précis de sémantique française* [3], Berna, 1965, p. 26) ; Eugenio Coseriu : numele proprii „fiind lexeme individualizate istoric, nu intră în opoziţii lexematice" *(Structure lexicale et enseignement du vocabulaire*, în vol. *Les théories linguistiques et leurs applications*, AIDELA, 1967, p. 10).

[30] Ap. Albert Carnoy, *Toponymie des chaussées romaines en Belgique et dans les régions avoisinantes (Essai d'hodonymie)*, în CISO, IV, 213.

[31] Ap. Pedro Roca Garriga, *El adjetivo* v a l e n s e *y el corónimo* V a l l è s, în IKN, VI_3, p. 639.

[32] Ap. Henri H. Stahl, *Contribuţii la studiul satelor devălmaşe româneşti*, III, Bucureşti, 1965, p. 40 ş. u.

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

personal (format de la nume de persoane) și *descriptiv* (format de la apelative), ambele diferențiate după natura denotantului[33]. Indicația tipologică va trebui să includă și o distincție funcțională, privind modalitățile raportului denotativ (exemplificăm din ambele tipuri): *motivat* (raport obiectiv necesar: Roman, Dîmbovița), *metaforic* (raport subiectiv necesar, conținutul figurativ al semnului rezultînd dintr-o transpoziție paradigmatică[34]: mt. Adam și Eva, Babele), *pseudo-motivat* (raport obiectiv arbitrar: satele George Coșbuc și Vadul Oii) și *simbolic* (raport subiectiv arbitrar: satele Mircea Vodă și Independența). În primele două cazuri, al toponimelor motivate obiectiv și subiectiv, obiectul geografic este desemnat *direct* (raport toponimic stricto sensu), însă desemnarea poate fi și *indirectă*, prin raportarea obiectului la o colectivitate umană (raport toponimizat). Așa sînt toponimele obiective București sau Ruși și metaforice Deocheați („oamenii lui Ochiul") sau Haimanale. Raportul toponimic presupune o motivare geografică, iar cel toponimizat una socială.

Definiția propriu-zisă ilustrează raportul de desemnare considerat în plan sincronic. În situația în care raportul este perceput de către subiecții vorbitori ca fiind motivat, fenomenul ar putea fi inclus și în definiție (definiție bivalentă). De ex.: *Pîrîul Zbrancanilor* = „afluent stîng al rîului X, care străbate proprietatea familiei Zbranca"; sau: *Moșneagul* = „stîncă pe muntele X, asemănătoare ca formă cu un cap de bătrîn"; sau: *Izvorul Alb* = „afluent pe partea dreaptă al rîului X, care izvorăște din mt. Y; străbate o zonă calcaroasă". Dacă numele este simțit ca nemotivat, rămîne în definiție numai identificarea geografică: *Prisaca* = „sat pe valea Moldovei, între punctele de confluență cu p. Hurghiș (V) și cu p. Miclăușa (E)".

Etimologia este explicativă în plan diacronic. Ea va trebui să stabilească fazele și natura procesului de demotivare, determinate de schimbările survenite în conținutul semnului lingvistic sau în calitatea obiectului. Un toponim poate deveni nemotivat lingvistic atunci cînd se rupe de seria lexematică la care aparține. El poate deveni nemotivat social sau geografic în momentul în care raportul care a permis denominația nu se mai justifică.

2. Principiul opoziției. Înainte ca toponimia să fie studiată aprofundat, s-a negat posibilitatea structurării ei prin deducție logică. „A percepe diferențe — spune Greimas — înseamnă a observa cel puțin doi termeni-obiect ca fiind simultan prezenți. A percepe diferențe înseamnă a observa relația termenilor, a-i lega într-un mod sau altul. De unde prima definiție, general folosită de altfel, a conceputului de structură: prezența a doi termeni și relația dintre ei. De aici decurg două consecințe imediate: 1. Un singur

[33] Pentru diferențierea toponimiei personale de cea descriptivă, vezi studiul nostru *Legile formative ale toponimelor românești cu radical antroponimic, I, Formații de plural*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară", XXI, 1970, p. 15 ș. u.

[34] Cf. Leiv Flydal, *Sur les rapports entre le signe et le symbole et leurs usagers*, în „Bull. de la Soc. Roum. de Linguistique Romane", IV, 1967. Considerăm metafore toponimice numai transpozițiile care se operează în procesul denominației, și nu cele existente deja la nivelul lexicului („metaforele uzate").

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

termen-obiect nu comportă semnificație. 2. Semnificația presupune existența relației: condiția necesară a semnificației este apariția relației între termeni"[35] Dată fiind absența semnificației în numele de locuri, urmează că „în principiu, numai raporturile de semnificare sînt structurabile ; raporturile de desemnare nu sînt "[36]. Jean Balász a încercat fără succes să subsumeze numele proprii claselor lexicale. După el, *Napoleon* poate figura în clasa „om" sau, în aceea mai generală de „animal". El vorbește de „categorii onomastice", care nu sînt însă, în cazul toponimiei, decît categorii de entopice: „există un sistem de nume geografice folosite pentru a denota satele, orașele, diverse regiuni, țările, fluviile, lacurile, munții"[37]. Teza nu rezistă însă probei elementare a comutației : numele proprii nu pot fi permutate prin nici unul din termenii „clasei".

Cu toate acestea între toponimele constituite ca atare se stabilesc relații, ceea ce înseamnă că opozițiile (și deci structurile) nu sînt condiționate neapărat de funcția semnificativă. Dacă semnificația este o consecință a relației biunivoce, reciproca nu este valabilă.

Două fenomene de mare amploare creează structuri toponimice. Primul este fenomenul pe care îl vom numi *polarizare* și care constă din concentrarea denominației toponimice a unui ansamblu geografic bine delimitat în jurul unei denumiri „polare", corespunzînd, în general, elementului de maximă importanță socio-geografică. Elementul comun al grupului polarizat este numele acestui element central; distincțiile se fac prin entopice în funcție toponimică. De ex., hidronimul *Moldova* este baza următoarelor polarizări: **1.** Fiton. (Cu ent. *șes* și *luncă*) *Șesul (lunca) Moldovei*=numele terasei rîului Moldova ; **2.** Hodon. (Cu ent. *șosea*) *Șoseaua Moldovei* = drum paralel cu r. Moldova ; **3.** Hodon. (Cu ent. *stradă*) *Strada Moldovei*=stradă în orașul Cîmpulung aflată lîngă r. Moldova; **4** (Cu ent. *vad*) *Vadul Moldovei* = loc de trecere peste r. Moldova; **5.** Hidron. (Cu ent. *cheie* la pl.) *Cheile Moldovei* = numele porțiunii r. Moldo a în care cursul este limitat la albia minoră, în st. de mt. Muncelul Sadovei, iar în dr. de mt. Măgura Pojorîtei ; **6.** Oronim (Cu ent. *munte* sau *vîrf*) *Muntele Moldova* = masiv muntos la izvoarele rîului Moldova ; **7.** Coron. (Cu ent. *fund*) *Fundul Moldovei* = zona geografică a izvoarelor Moldovei (care prin restricție a dat socionimul *Fundul Moldovei*). La rîndul lor, ficcare dintre toponime poate servi ca bază a unor polarizări secundare. De ex. oronimul (nr. 6) polarizează (precedat de ent. *plai*) : *Plaiul Moldovei* = plai pe culmea de E a mt. Moldova. Acesta din urmă polarizează 4 toponime : **a**) Oronim (Cu ent. *deal*) Parte a masivului muntos Moldova străbătută de acest plai: *Dealul Plaiul Moldovei* ; **b**) Fitonim (Cu ent. *pădure*) *Pădurea Plaiu* ; **c**) Fitonim (Huțul, cu ent. *rîșa* „poiană") *Rîșa u Plaiu* ; d) Hidronim (Cu ent. *pîrîu*) *Pîrîul Plaiu Moldovei.*

[35] A. —J. Greimas, *Sémantique structurale. Recherche de méthode*, Paris, 1966, p. 19.
[36] Eugenio Coseriu, *op. cit.*, p. 43.
[37] Jean Balász, *Le nom propre dans le système de signes linguistiques*, în CISO, VII, vol. I, p. 156—157.

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

Prin urmare polarizările se succed în lanț (și acestea sînt numai cîteva, de pe raza a trei comune riverane). Ele apar ca o manifestare toponimică a principiului general-lingvistic al economiei și constituie structuri dacă „ideea de structură este aceea a unei *unitas multiplex*"[38]. Concentrarea toponimică prezintă aspecte interesante în condiții de bilingvism. De ex. în comuna Berzasca, un picior de deal se cheamă *Cracu cu Urdzîca*, iar pîrîul care izvorăște de sub el, *Ogășu Coprívii* (scr. *kopriva* „urzică")[39]. În momentul în care se pune problema priorității în denumire, se poate afirma cu toată siguranța că direcția calculului este dată de direcția polarizării (respectiv : munte→pîrîu). Fenomenul polarizării nu a fost, din nefericire, studiat, datorită prejudecății că numele propriu *trebuie* să reprezinte corespondența dintre o unitate lingvistică autonomă ca semn și o individualitate geografică autonomă[40].

Dacă polarizarea se produce între categorii geografice *diferite*, opoziția propriu-zisă se produce în cadrul *aceleiași* categorii geografice și este rezultatul unei tendințe contrare, de diferențiere. Această structură include perechile rîu—afluent, vîrf principal—vîrf secundar, părți de sat (sau sate „roiuri" — sate „matcă") etc. Ea se manifestă prin derivare, compunere și sintagme sudate, în timp ce polarizarea se manifestă mai ales prin sintagme libere. Or, gramaticalizarea este marca certă a structurii[41], chiar dacă nu este unica.

S-a observat că o manifestare a opoziției propriu-zise, „ideea diminutivă, nu se bazează pe sensul numelui de loc, ci numai pe importanța localității"[42]. Într-adevăr, în cuplul montan *Ascuțita Mare* și *Ascuțita Mică* de lîngă Vama—Cîmpulung, numai primul termen corespunde unui vîrf ascuțit ; al doilea este o culme cu pantă lină, însă în imediata apropiere a celuilalt. Prin urmare nu semnificația determină opoziția, ci stabilirea unui raport între *obiecte* geografice omologe, care se exprimă printr-un raport între *semne*. Raporturile de desemnare sînt deci structurabile.

---

[38] D. Lagache, *Structure en psychologie*, în vol. *Sens et usages du terme* s t r u c t u r e *dans les sciences humaines et sociales*, edité par R. Bastide, Haga, 1962, p. 82.

[39] Ileana Neiescu, *Din toponimia comunei Berzasca, jud. Caraș-Severin* (în CL, XV, 1970, nr. 2, p. 305).

[40] Constatări izolate s-au făcut totuși. „La populațiile himalaiene — spune Mussio — și nu numai la ele, se observă obiceiul de a desemna cu un toponim o întreagă zonă montană, toponim care se repetă pentru fiecare element geografic la care se insistă [de către anchetator, ca să fie denumit]". Autorul notează o situație similară în Alpi (Giovanni Mussio, *I toponimi della Kangra Valley (Punjab Himalaya)*, în CISO, VII, vol. IV, p. 100).

[41] Cf. Jean Perrot : „Se pare că nu se poate vorbi de structură propriu-zis lingvistică decît în măsura în care există gramaticalizare" (în vol. *Actes du VIII-e Congrès International des linguistes*, Oslo, 1958, p. 692). În sintagmele create prin opoziție ambele elemente sînt absolut obligatorii *(Crișul Alb, Crișul Negru)*, în timp ce în sintagmele create prin polarizare entopicul este facultativ, putînd fi suplinit de context. De ex. opoziția *(rîul) Moldova* : *muntele Moldova* este implicită în contextele *cobor pe Moldova* : *cobor de pe Moldova*. Distingem deci sintagmele toponimizate și sintagmele toponimice (libere). Desigur că, și în cazul polarizărilor, există grade diferite de toponimizare, după cum sînt și situații în care entopicul poate fi utilizat în funcție toponimică absolută.

[42] Charles Rostaing, *op. cit.*, p. 17.

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

Existența opozițiilor pune din nou problema claselor. Într-un mare studiu, E. Coșeriu a susținut că pluralul numelor proprii dovedește o mutație categorială, de la propriu la comun ; numele proprii se definesc prin unidimensionalitate[43]. După părerea noastră situația nu se prezintă totdeauna așa. În toponimia românească există patru localități numite *Cîmpulung*, care au intrat în opoziție între ele în diferite faze istorice, diferențiindu-se prin determinante. Aceste opoziții, constituite la nivelul normei, se manifestă la nivelul sistemului [44] prin pluralul *Cîmpulunguri*. Prin aceasta toponimul nu a devenit nume comun, deoarece nu reprezintă o sumă de obiecte practic infinită care formează o noțiune, ci o *sumă finită de obiecte numite*. Dovada peremptorie este adevărata lexicalizare, ulterioară : *cîmpulung*, pl. *cîmpulunguri* „formă de teren". Clasa toponimică a devenit prin urmare clasă lexicală deoarece s-a extins asupra unor *obiecte nenumite în număr practic nelimitat* (vezi anexa p. 93 și 96—97).

Consecința metodologică a acestor constatări teoretice este că toponimele nu pot fi studiate izolat într-un dicționar, ci trebuie, pe cît posibil, prezentate în dependența lor reală. Considerăm că singurul procedeu carpoate permite o descriere structurală este al grupării toponimelor în *cîmpuri toponimice*[45].

3. Principiul filiației. Filiația sensurilor nu este altceva, într-un dicționar, decît generalizarea principiului etimologic : a preciza evoluția conținutului înseamnă a face etimologie funcțională. Într-un dicționar toponimic general, filiație înseamnă, mai întîi, urmărirea succesivă a raporturilor de desemnare, concretizabile prin *extensii* și *restricții*. Extensia este manifestarea în plan toponimic a principiului lingvistic al redundanței și se produce în cadrul aceleiași categorii geografice : de la vîrful de munte la întregul masiv, de la izvorul unui rîu la întregul curs, de la sat la teritoriul stăpînit. Restricția are o direcție inversă. Aparent, de la hidron. *Moldovița* se produce o extensie anormală : Numele unei mănăstiri situate pe r. Moldovița, la confluența cu p. Ciumîrna. Diacronic însă, este o polarizare :

1. Numele se exprimă prin raportare la hidronim : **a**) (În perifr. formate din ent. + prop. indicînd poziția geografică față de rîu) *Svînta mînăstire ce esti pe Moldoviță* ; **b**) (În perifr. formate din ent. + prep. cu sens local +hidron.) *Svînta mînăstire de la Moldoviţa* ; **c**) (În sint. heterofuncț. formate din ent. + hidron. cu suf. adjectival) *Privilegium monasterii mol-*

[43] Eugenio Coseriu, *El plurale en los nombres propios*, în vol. *Teoria del lenguaje y lingüística general*, Madrid, 1962.

[44] Și în toponimie dihotomia *langue* : *parole* este insuficientă. Opozițiile nu apar în vorbire deoarece, într-un cadru geografic limitat, sînt superflue, ci în normă, care corespunde unui spațiu geografic mai larg. Ele se amplifică la nivelul sistemului, din bilaterale în multilaterale, angajînd omonimele din spațiul geografic al unei țări. Se observă deci că trihotomia are un aspect particular în toponimie, unde se constituie pe baza raporturilor de desemnare și, ca urmare, include corelația dintre semne și contextul geografic.

[45] Saussure : „Cîmp = ansamblu de fapte de același ordin (diacronic sau sincronic), (Robert Godel, *Les sources manuscrites du Cours de linguistique générale de F. de Saussure*" Geneva — Paris, 1957, p. 256).

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

daviczensis/s сватwм монастиpи Молдовиском **d**) (În sint. heterofuncț. formate din ent. + hidron. la gen.-dat.) *Carte* [. . .] *a mănăstireei a Moldoviței.*

2. Numele este identic cu al hidron. : **a**) (Exprimat prin sint. homofuncț. formate din ent. + hidron. la nomin.) *Mănăstirea Moldovița*; **b**) (Prin folosirea absolută a hidron. în noua sa funcție toponimică) *Călugării noștri de la Moldovița.* Ulterior, are loc o adevărată extensie: ♦ Domeniul mănăstirii Moldovița: *Susnumitele moșii se hotărăsc cu Moldovița.* Urmează și o restricție care se operează în trei faze: ♦ Biserica mănăstirii Moldovița. **a**) (În perifr. formate din ent. + prep. cu sens local + top.) *Decorația bisericii din Moldovița*; **b**) (În sint. homofuncț.) *Biserica Moldovița*; **c**) (Folosit absolut) *Picture Moldoviței.*

În al doilea rînd, filiație înseamnă studiul succesiv al opozițiilor, deoarece opoziția toponimică nu se produce numai între nume constituite independent (omotoponime), ci are și o funcție formativă. Diminutivul, de ex., nu presupune o omonimie prealabilă, cum s-a susținut uneori, ci apare în mod spontan, în momentul în care, în conștiința vorbitorilor, două obiecte se constituie într-un raport (cazul socionimelor) sau cînd vorbitorii sesizează un raport geografic „natural".

Principalele tipuri de opoziție toponimică sînt: opoziția *privativă* (Putna : Putnișoara, Breaza : Breaza de Sus etc.), *echipolentă* (Pîrteștii de Jos : Pîrteștii de Sus, Gura Pojorîtei : Fundu Pojorîtei etc.) și *disjunctivă* (Izvoare : Șipotc, Cîmpulung : Dolhopole etc.). Diacronic, opozițiile echipolente pot proveni din simetrizarea unei opoziții privative (Cîmpulung : Cîmpulung Rusesc→Cîmpulung Moldovenesc : Cîmpulung Rusesc, Putna : Putna Mică → Putna Mare : Putna Mică) sau unor opoziții combinate (Moldova : Boșneag → Moldova : Moldova Nouă → Moldova Veche : Moldova Nouă). Uneori evoluția opozițiilor se face ciclic, revenindu-se la tipul inițial, dar cu inversarea termenilor, de ex. de la privativă (Moldovița : Rușii Moldoviței) la echipolentă (Vatra Moldoviței : Rușii Moldoviței) și din nou la privativă (Vatra Modoviței : Moldovița).

În concluzie, dicționarul toponimic permite, spre deosebire de cel lingvistic, *o analiză structurală*, deoarece clasele toponimice, spre deosebire de cele lexicale, sînt *finite.*

ANEXĂ

Schema articolului *Cîmpulung*

Principiile enunțate nu reprezintă, pentru noi, o ipoteză de lucru descinzînd din pură speculație teoretică asupra fenomenului toponimic; ele presupun o analiză prealabilă a formelor de prezentare lexicografică a numelor de locuri, făcută din perspectiva activă a redactorului. Întrucît teoria și practica dicționarului toponimic s-au consolidat reciproc prin folosirea alternativă a inducției și deducției, articolul pe care-l prezen-

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

tăm este, în același timp, o ilustrare a acestor principii și o justificare a lor. El face parte din *Dicționarul toponimic al bazinului superior al Moldovei*, în curs de definitivare.

Am ales ca subiect un bazin hidrografic deoarece, din punct de vedere toponimic, aceasta este unica modalitate de analiză a materialului atît timp cît se intenționează evidențierea unor structuri și nu o amorfă colecție de forme sau de etimologii. Fenomenul polarizării nu poate fi relevat decît în funcție de organizarea „naturală" a elementelor — iar baza ei este oronimia și hidronimia. Se adaugă și un considerent de natură istorică : vechile unități politice ale țării s-au constituit și s-au dezvoltat (după modelul *jupelor* slave, cum a arătat Iorga), de-a lungul apelor.

În măsura în care materialul ne-a permis, am încercat să înfățișăm numele propriu de la fazele sale primare (apelativ în funcție toponimică absolută, perifraze) pînă la constituirea sa ca atare, sub aspect grafic, fonetic, morfologic și sintactic (în contexte), atît în limba originară cît și în limbile străine (transpoziții, calcuri etc.). Mai mult, el este urmărit nu numai în funcția sa toponimică (extensii, restricții, polarizări, opoziții) ci și în funcțiile lexicale (apelativizări, patrionime, simboluri etc) pe care le dobîndește, în vederea aprecierii stabilității sau a mobilității sale funcționale. Pentru fiecare caz se dau indicații asupra frecvenței, caracterului (popular, adminstrativ, științific etc.) și vechimii unei funcții sau a unei utilizări funcționale.

Sinonimia este studiată atît intrasistematic (între toponimele desemnînd același obiect geografic) cît și intersistematic (între toponime și entopicele cu funcție toponimică). Pentru ultimul caz ne-a interesat situația în care un entopic (*apă, sat* etc.) poate avea o valoare distinctivă înlocuind toponime propriu-zise (*Moldova, Cîmpulung* etc.), prin urmare, pe de o parte, forța de substituție a entopicelor și, pe de alta, limitele indisponibilității toponimelor corespunzătoare. Evoluția toponimică oferă numeroase exemple de înlocuire prin primele a celorlalte, cînd entopicele își limitează la minimum cantitatea de informație (și așa se explică — cel puțin pentru perioada istorică — toponimele cu sens generic, fără a mai recurge la teoria primitivismului gîndirii).

Am prezentat toate aceste substituții, chiar și situații „banale" (și... contemporane!), considerînd că reprezintă nu numai modalități sincronice ale exercitării funcției toponimice, dar și momente ale unei evoluții posibile.

*

CÎMPULÚNG top. descr. *Numele celei mai lungi depresiuni din munții Bucovinei (cca 8 km), situată pe valea Moldovei, între punctele de confluență cu p. Sadova (V) și cu p. Șandru (E).

I. P. polar. Socion. (Atestat prima dată la 1527, cf. NICOLAESCU,D.174) Oraș situat în această depresiune ; p. ext. numele unor organizații administrativ-teritoriale cu sediul în localitate. A. (Folosit absol. ; pînă prin sec. XVIII în opoz. privat. cu *Cîmpu Lung Rusesc* din Galiția, care apare în doc. mold. permanent cu determinant, cu o singură excepție, GHIBĂ-

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

NESCU, S.I.V, 173, a. 1623 ; cf. NECULCE *Cîmpul Lungu* : *Cîmpul Lungu rusescu* 183, 184, 247.../108; în opoz. disjunct. cu forma pol. și ucr. a numelui satului galițian ,cf. D'ANVILLE *Kimpulung* : *Kimpulung Polonis Dolhopole* a. 1760, RIZZI-ZANNONI, E.O. *Kimpulung* : *Duhe Pole ou Campo longo* a. 1774) 1. (Vechi) Numele se exprimă printr-o sint. heterofuncțe care menține sensul descriptiv al socion. : a) (Casus rectus sau în recțiun. directă cu flexiunea determinatului) *Să nu v*[*ă*] *bucurați măriele vostria căci Cămpul lu*[*n*]*g îi pustiiu.* IORGA, D.B. II, 16 (a. 1669). *Dumnealui* [...] *ispravnicul Cîmpului Lungu.* DOC. AGR. 329 (a. 1756)... ◇ (Utilizat asintactic) *Cîmpu Lung.* Cf. ATANASIU, R. (a. 1919), PEUCKER, E. (a. 1922).

b) (În recțiune prepozitivă ; sint. stabilă ; uneori cu dublă articulare) *Au fostu oamenii de la Cămpul-lungu slobodzi a îmbla.* ROSETTI, L. 49 (a. 1595)...

c) (Precedat de ent. cu sens socionimic, împreună cu care formează o sint. homofuncț.) *Pe din gios de sat Cîmpullungu.* BĂLAN, D.B. III, 203 (a. 1719). ◇ (Cu ent. *cîmp* neart. ; accidental) *Orașul Cîmp-lung.* ARH. Sad 18 (a. 1969).

d) (Prin reducerea determinantului) (M a g h.) *Irion Kegyelmed az Compolnj Vornik Gergelynek.* HURM. XII, 1059 (a. 1600). (G e r m.—r o m.) *Rechmistrul auss Kompol.* id. XV, 1447 (a. 1692). (R o m.) ș *Cămp.* id. 1410 (a. 1687). *Raionul Cîmpu.* ARH. Poj 53 (a. 1963). *Pe timpuri nemții îi spuneau bițirc Kimpu.* Vam. *Alo, Cîmpu!* (în convorbiri telefonice). FuM, Poj, Sad, Vam.

2. (Actual) Numele se exprimă printr-un comp. cu sens exclusiv socionimic : **a**) (Casus rectus sau în recțiune directă ; cu flexiunea compusului) (G e r m.) *Ein gewaltiger Aufschwung Kimpolungs.* BUK. WOCH. I, 4 (1932/10). (M a g h.; cu separarea grafică a componentelor) *Birodalmunkban Kempull Lungon.* Hurm. XV, 1331 (a. 1667). (G r e c) οἱ βόρνικοι τοῦ Κουμπουλουγγίον. id. XIV_2, 1005 (a. 1728). (R o m.) *Vornic Cîmpulungului.* BĂLAN, C.D.B.43 (a. 1746) ◇ (Cu comp. stabil) (F r.) *Jusqu'à une petite ville de la Moldavie, nommée Compolongo.* AVRIL, V. 186 (a. 1692). (G r e c) οἱ λέχοι ἔδωσαν εἰς τοὺς Τοὺρκους [--] τὸ Κουμπουλοὺγκι. CR. GHICULEȘTILOR, 6 (sfîrșitul sec. XVIII). (R o m. ; cu separarea grafică a componentelor) *Republica Cîmpu Lung.* ASACHI, N.I. 39 (a. 1852).

b) (În recțiune prepozitivă ; comp. stabil cu elementele uneori separate grafic) (S l a v o-r o m.) пнс ș кѣмпѣлѣнꙗ. HURM. XV, 1341 (a. 1670). (L a t. — m a g h.) *Alatum ex Compolong.* id. *ib.* 1378 (a. 1681). (L a t.-r o m.) *Invenerunt in Campolong unam equam.* id. *ib.* 1407 (a. 1687). (G e r m.) *In Compo — lungo* [...] *anzulegen.* IORGA, M. 98 (a. 1699). (P o l.) *Nemiesnik z Kampo Longu.* id. D.B.II, 92 (ib.). (F r.) *Le commandant de Compolongo.* id. A.F.I, 96 (a. 1692). (G r e c) ἀπ'ἐκεῖ ἐπηγασιν εἰσ τὸ Κουμπουλούγγι. CR. GHICULEȘTILOR, 220 (sfîrșitul sec. XVIII). (R o m.; uneori art.) *Au trecut munții pe la Cîmpulung.* PSEUDO-MUSTE, 66 (cca 1730). *Oamenii* [...] *ce ar mearge la Cîmpulungu.* BĂLAN, I.C. 293 (a. 1736).

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

◊ (Cu flexiunea comp.) (G e r m.) *Dass er frey gesprochen soll werden von den Kompalug er.* HURM. XV, 1404 (a. 1686). (G r e c) ἐξελθόντες διὰ του Κουμπουλουγκιοῦ. CR. GHICULEȘTILOR, 398 (sfîrșitul sec. XVIII). ◊ (În formule brevilocvente; cu reducerea prep. cu sens local) *Vornic Cîmpulung.* BĂLAN C.D.B.30 (a. 1665). ♦ P. e x t. Numele unor instituții, organizații, întreprinderi etc. unice în localitate. *Muzeul raional Cîmpulung.* SIDOROVICI, S. 50 (a 1964). ♦ (În compunere cu subst. *vest* și *est*) Numele unor gări de cale ferată aflate în partea de V, respectiv de E a localității; sinon. : B u n e ș t i și *Cîmpulung Capu Satului*, v. C î m p u l u n g (I A 3). *Cîmpulung — Vest. Cîmpulung Est.* Clg.

c) (Vechi ; precedat de ent. *sat, tîrg, ocol, scaun* etc., cu care formează o sint. heterofuncț. ; cu flexiunea comp. socionimic) (G e r m. — *l a t.*) *In dem Kimpolungum District.* CONS. AULIC I/72 (a. 1777). (R o m.) *În fața tărgului Chimpulungului.* ȘTEFANELLI, D.C. 159 (a. 1785). ◊ (Cu separarea grafică a comp.) *Acest teritoriu cuprindea* [...] *Ocolul Cîmpul-Lungului.* SBIERA, S. 157 (a. 1899).

d) (Precedat de ent. vechi *sat, tîrg, ocol, scaun* etc. sau noi *oraș, orășel* etc., cu care formează o sint. homofuncț. ; cu comp. socionimic stabil) (L a t.-r o m.) *Ager Cympullung.* CANTEMIR, D.M. (a 1716). (G e r m.-r o m.) *Unterthanen der Herrschaft Kimpolung.* BĂLAN, I.C. 323 (a. 1848). (R o m.) *Traversa în fuga mare satul Cîmpulung.* G. SION, 140 (a. 1888). ◊ (Cu separarea grafică a comp. socionimic) *Distr*[ictul] *Cîmpu-Lung.* GRIGOROVITZA, 62^3, 63^2 (a. 1908).

3. (Exclusiv în zona localității sau cu referire explicită la ea) Numele se exprimă prin ent. vechi *sat* și actual *oraș* în funcție socionimică absol.: *Pus-am pecete satului.* IORGA, D.B. I, 91 (cca 1650). *Florile din grădinile orașului.* ROTICĂ, C. 21 (a 1937). ♦ (În sint. heterofuncț. formată din ent. *cap* (1) art. + ent. în gen.) Partea de E a localității, situată pe malul drept al r. Moldova, între punctele de confluență cu p. Valea Seacă (V) și p. Izvorul Alb (E) ; p. e x t. numele gării de cale ferată aflată în zona respectivă ; sinon. : *Cîmpulung-Est*, v. C î m p u l u n g (**I A 2 b**), *Cîmpulungul-de-Jos*, v. C î m p u l u n g (**I A 4**). *Loc* [...] *ce i-au dat sat*(*ul*) *în capul satului.* ȘTEFANELLI, D.C. 61 (cca 1759). ◊ (În comp. cu socion. *Cîmpulung*; în afara zonei localității) *Parohia din Capu-satului Cîmpulung.* ȘTEFANELLI, D.C. 241 (a. 1915).

4. (Cu determinantele *de sus* sau *din sus* și *de jos* sau *din jos*, în opoz. echipol.) a) (Exprimat perifrastic) Numele celor două părți ale localității, situate în amontele r. Moldova (v. S i h l a[3]), respectiv în avalul său (*Capu satului*, v. C î m p u l u n g **I A 3**). *În partea de sus a Cîmpulungului.* MARIAN, T. 177 (a. 1895). *Se află în partea de jos a Cîmpulungului.* id. I. 43 (a. 1900).

b) (Determinantele se aplică subst. *biserică*) Numele bisericilor situate în zonele respective. *Această psaltiri este a biserici de sus ot Cîmpolung.* MA-

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

RIAN, I. 61 (începutul sec. XVIII). *Au dat la sfînta biserică din gios ot Cîmpulung.* id. *ib.* 73 (a. 1765).

c) (Determinantele se aplică socionimului) Numele parohiilor corespunzătoare. *Cîmpulungul de Sus/Cîmpulungul de Jos.* Clg.

5. (În opoz. echipol.) Numele servește ca determinant pentru diferențierea unor toponime de omonimele lor : a) (Accidental; în afara fostului ocol al Cîmpulungului) Socion. *Humorul Cîmpulungului* = Gura Humorului. *De la Homor Kenpulungului.* HURM. XV, 1445 (a. 1691).

b) (Rar ; în afara zonei localității) Oron. *Tomnaticul Cîmpulungului,* v. T o m n a t i c[1].

6. (Prin sinecdocă ; art.) Locuitorii Cîmpulungului(**I A**). a) (Baza este comp. socionimic) *Carele sat s-a da sup cătunii din voe lui, fără știri și voința Cîmpulungului.* BĂLAN, R. 7 (a. 1805). *Conștiința românească a Cîmpulungului.* ROTICĂ, C. 21 (a. 1937).

b) (Baza este o sint. homofuncț. formată din ent. *sat* art.+ comp. socionimic) *Noi, cîmpulungenii,* [...] *cu tot satul Cînpulungu, cu tînăr, cu bătrîn.* HURM. XV, 1423 (a. 1685). ◇ (Prin elipsa socionimului) *La mările vostre* [...] *ne închinăm noi, cîmpulungianii, cu tot satul.* HURM. XV, 1378 (a. 1681), cf. id. *ib.* 1389 (a. 1683).

c) (Exclusiv în zona localității ; baza este ent. *sat,* în funcție socionimică absol.) *Au strigat pe sat să prinză furii.* HURM. XV, 1398 (cca 1685).

7. Calcuri : a) (În sint heterofuncț. ; cu flexiunea ambilor termeni) (S l a v o - r o m.) **ѡврѣдникѫ wт длъгѡполѣ.** TOCILESCU, D.I. 529 (a. 1595). (L a t. - r o m.) *Usque ad Campum Longum.* HURM. XV, 598 (a. 1564). (L a t. - m a g h.) *Ad incolarum Campilongi.* id. *ib.* 1013 (a. 1635). (L a t. - p o l.) *Datum 22 Novembris 1693, Campolongo.* id. *ib.* 1457. (L a t., cu flexiune p o l., în locat.) *My tez tam w Campelonge.* id. supl. II, vol. III_1, 162 (a. 1687). (P o l.) *Sprowadzenie Dawidenka z Długiego Pola.* id. *ib.* 157 (ib.).

b) (În comp. ; cu flexiunea determinatului) (S l a v o-r o m.) **Дан пѣркѫлаб wт Д(лѫ)ґо-поли/пис къ Длъґо-поли.** NICOLAESCU, D. 174/175 (a. 1527). (Precedat de ent. **сѣло** „sat") **нижѥ сѣла Длъґополѣ.** BĂLAN, R.D. 200 (sec . XVI). (Ma g h.) *Ugy hiszszük Hoszszu-Mezönel erik.* HURM. XV, 1306 (a. 1661). (P o l.) *Z Dołhopola przyimuiac.* id. supl. II, vol. III_1, 161 (a. 1687).

c) (În comp. stabil) (S l a v o - r o m.) **пис ѕ Долґоѕ-полѥ.** NICOLAESCU, D. 187 (a. 1538 — 1541). (L a t. - m a g h.) *In possessione nostra Hozzwmessoe.* HURM. XV, 527 (a. 1557). (M a g h.) *Venni jüttenek Hoszszumezö nevü varosroll.* id. *ib.* 1232 (a. 1653). (F r. - p o l.) *Assemblés pres de Dolhopol.* IORGA, A.F.I, 96 (a. 1696). (I t a l.) *Comendato in Campolongo.* HURM. XV, 1440 (a. 1691). (F r - i t a l.) *Marcha* [...] *vers Campolongo.* IORGA, A.F.I, 97 (a. 1696). (G e r m. - i t a l.) *Wäre das zur angräntzende Moldauische Marktfleken Campolongo nicht unanständig.* HURM. IX_1, 555 (a. 1718).

d) (Semicalcuri ; prima parte este o adaptare fonetică a rom. *Cîmpu*

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

sau ital. *Campo*, iar partea a doua este ital. *longo* sau fr. *longue*) (I t a l.) *Posso nel Chiampo Longo.* HURM. IV$_2$, 24 (a. 1600). (F r.) *Les postes* [...] *de Campolongue.* id. XVI, 269 (a. 1691). *Envoyées jusqu'à Campelongue.* id. *ib.* 300 (a. 1693).

B. (Cu determinări; în opoz. cu omonimele sale din Munt., Maram. și Galiția) **1.** (În opoz. echipol. cu *Cîmpulung(ul) Rusesc* sau *Pe Ceremuș*) Determinantul este perifrastic: **a)** (Vechi, rar; cu articularea ent. din sint. socionimică) *Au luat potica preste munți pre la Dorna, și au ieșit pre la Cîmpul Lungu a țărîi noastre.* M. COSTIN, 195 (a. 1675).

b) (Nou, accidental; socion. este comp.) *Romînce din ținutul celuilalt Cîmpulung de sub Rarău.* BUCUȚA, H. 361 (a. 1930).

2. (Vechi, rar; socion. este comp.; în opoz. echipol. cu *Cîmpulung(ul) Rusesc*) Determinantul este adj. patrionimic *românesc*: **a)** (Cu articolul adjectival aplicat compusului) *Cel Cămpulungu Românescu.* HURM. XV, 1398 (a. 1684).

b) (Cu articolul hotărît aplicat compusului) *Au emigrat* [...] *în părțile Cîmpulungului Românesc.* GRIGOROVITZA, 239[3] (a. 1908). ◇ (Precedat de ent. *ținut*; cu separarea grafică a comp.) *O călătorie prin ținutul* [...] *Cîmpul-lungului Românesc.* SBIERA, S. 107 (a. 1899).

c) (Pol., în opoz. privat. cu *Dolhopole*) *Dolhopole Volosky.* WERENKA, T. 204 (a. 1785).

3. (Vechi; socion. este comp.; în opoz. echipol. cu *Cîmpulung(ul) ot Cernăuți* sau *Rusesc*) Determinantul este coron. *Suceava*, indicînd ținutul de care depindea: **a)** (În sint. heterofuncț. formată din socion. art. + prep. cu sens local + determinant) *Vornic de Cîmpulungu ot Suceava.* IORGA, S.D. XXII, 14 (a. 1777). ◇ (Utilizat asintactic; cu socion. neart.) *Cîmpulung ot Sociava.* ȘTEFANELLI, D.C. 92 (a. 1767). ◇ (Rar; cu determinantul în gen., precedat de ent. *ținut*) *Pînă pe la mijlocul secolului al XVII-lea nu cunoaștem decît Cîmpulungul din ținutul Cernăuți și Cîmpulungul din ținutul Sucevii.* BĂLAN, L. 46 (a. 1946).

b) (În sint. heterofuncț. formată din socion. art. + determinant în gen.) *Dascali moldovenești ce s-au rînduit* [...] *la Cîmpulungul Sucevei* [...], *la Cîmpulungul Rusesc.* HURM. XIV$_2$, 1186 (a 1766). ◇ (Cu separarea grafică a elementelor comp.) *Existau școli domnești* [...] *în Cîmpul-lungul Sucevii.* SBIERA, S. 144 (a. 1899).

4. (Vechi; în opoz. echipol. cu *Cîmpulungul din Muscel* sau *din Muntenia*) Determinantul este coron. *Bucovina*, indicînd provincia din care făcea parte: **a)** (În perifr. formate din socion. neart. + prep. cu sens local + determinant) *Moldovan, de la Cîmpu-Lung, din Bucovina.* C. SION, 312 (mijlocul sec. XIX). ◇ (Cu articularea primei părți a socion., considerat ca sint.) *Lăcuitorii* [...] *a Cămpului lung din Bucovina.* MID, II, 252 (a. 1817). ◇ (Cu articularea socion., considerat comp.) *Cîmpulungul din Mușcel nu-i cu mult mai cu moț decît Kimpolung-ul din Bucovina în privința purismului românesc.* N.A. BOGDAN, C.D. 62 (a. 1911).

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

b) (În sint. heterofuncț. formată din socion. art. + determinant în gen.) *O fiică măritată în Cîmpulungul Bucovinei.* ȘTEFANELLI, S. 1028 (a. 1914), cf. METEȘ, P.A. 322 (a. 1924). ◇ (Cu separarea grafică a comp. socionimic) *Intrară în Ardeal pe la Cîmpulungul Bucovinei.* G. SION, B. 205 (a. 1862).

c) (În comp.) *Sindicatul* [...] *din Cîmpulung-Bucovina.* ENC. ROM. III, 486 (a. 1938).

5. (Vechi; în sint. heterofuncț. formată din comp. socionimic art. + determinant; în opoz. echipol. cu *Cîmpulungul Muntean* sau *Muntenesc*) Determinantul este adj. patrionimic *bucovinean*: *Cîmpulungul bucovinean.* XENOPOL, P. 432 (a. 1897).

6. (Vechi) Determinantul este coron. *Moldova*, indicînd provincia (țara) din care făcea parte: **a)** (În comp.; în opoz. echipol. cu *Campo longo Rutenorum*, cf. PROBSTIUS) (G e r m.) *Moldava Kimpolung.* GÜSSEFELD, M. (a. 1785), cf. ADAM, M. (cca 1786), WENZELY (a. 1789), CARL (ib.) ... ◇ (Prin calchierea determinatului) (M a g h.; în opoz. privat. cu *Hoszumező* din Maram.) *Nevü iobbágya Moldvában Hoszumezön.* HURM. XV, 1378 (a. 1681). (I t a l. -g e r m.) *Campo longo Moldavia.* PROBSTIUS (a. 1788).

b) (În sint. heterofuncț. formată din socion. considerat ca sint., art., + determinant în gen.; în opoz. echipol. cu *Cîmpulung al Munteniei*) *Cîmpul lung al Moldaviei.* MID, II, 252 (a. 1817). ◇ (Precedat de ent. *ținut*; cu flexiunea determinatului din sint. socionimică) *Ținutul Cîmpului lung al Moldovei.* ȘTEFANELLI, D.C. 419 (a. 1843).

c) (În sint. heterofuncț. formată din socion. considerat comp., art., + determinant în gen.; în opoz. echipol. cu *Cîmpulungul Munteniei*) *Una din aceste regiuni a fost Cîmpulungul Moldovei.* ȘTEFANELLI, I. 9 (a. 1911).

d) (În sint. heterofuncț. formată din calcul lat. sau ital. al socion. + determinantul lat. *Moldavia* la gen.; în opoz. echipol. cu *Campo longo Rut(h)enorum*, cf. SENEX, N., WEIGELIUS, HOMANN, R.H. și T.) (E n g l.) *Campolongo Moldaviae.* SENEX, N. (a. 1710). (F r.) *Campo longo Moldaviae.* HOMANN, R.H. (a. 1718), cf. id. T. (a. 1759). (G e r m.) *Campo Longo Moldaviae.* WEIGELIUS (a. 1719).

7. (Actual; socion. este comp.) Determinantul este adj. patrionimic *moldovenesc*: **a)** (În sint. heterofuncț. formată din socion. art. + determinant; în opoz. echipol. cu *Cîmpulungul Muntenesc* sau *Muntean* sau *Muscel* și cu *Cîmpulungul Rusesc*) *Se vor fi tras mai spre munți* [...] *de la Cîmpulungul Moldovenesc pînă la Cîmpulungul Muntenesc.* CANTEMIR, H. 286 (a. 1717). ◇ (Asintactic) *Cămpolungu moldovenescu.* ȘTEFANELLI, D.C. 320 (a. 1804). ◇ (Precedat de ent. vechi *sat, tîrg, ținut* etc.; cu flexiunea comp. socionimic) *Comuna Kimpolungului mold*[ovenesc]. GRĂMADĂ, P. 232 (a. 1868), cf. 243 (a. 1895). ◆ P. e x t. Numele unor instituții, întreprinderi, organizații etc. unice în localitate. *Banca Cîmpulungul Moldovenesc.* ENC. ROM. II, 591 (a. 1936).

b) (În sint. heterofuncț. formată din socion. neart. + determinant; în opoz. echipol. cu *Cîmpulung Muntenesc* sau *Muntean* sau *Muscel* și cu

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

Cîmpulung Rusesc) *Artist popular din Cîmpulung Moldovensc.* PARDĂU, I.S. 51 (a. 1964). ◇ (Asintactic) (G e r m.) *Kympullung Moldaveneszk.* MÜLLER, H. (a. 1769), cf. NEUHAUSER, T. (a. 1788). (R o m.) *Cîmpulung moldovinesc.* ȘTEFANELLI, D.C. 306 (a. 1802). ◇ (Precedat de ent. vechi *tîrg, scaun* etc. și nou *oraș* etc.) *În orașul Cîmpulung Moldovenesc.* SPoPo.

c) (Prin calchierea termenilor sint. socionimice; f r.; în opoz. disjunct. cu *Dolhopolie* din Galiția) *Campo Longo des Moldaves.* DELISLE, H. (a. 1743).

d) (Prin calchierea determinantului; în opoz. echipol. cu *Kimpulung Russed* SOTZMANN și *Russisch Kimpolung* LIESGANIG) (M a g h.) *Kimpulung Moldavenszek.* KRIEGER (cca 1790). (G e r m.) *Moldauisch Kimpolung.* LIESGANIG (a. 1790). *Kimpolung-moldauisch.* O.R.P.O.T. 31 (a. 1856), cf. 41 (ib.), KUMMERER (a. 1863), ARH. Vam 1 (a. 1906). (M a g h. după g e r m.) *Moldauisch Kimpolung.* LIPSZKY, H. (a. 1806). ◇ (Prin sudarea sint.; g e r m.) *Moldauischkimpolung.* GALIZIEN (mijlocul sec. XIX). *(En gl.) Moldavian Kimpolung.* BLACKIE, A. (a. 1865). (Pol., în opoz. cu *Kimpolung ruski* SKOROWIDZ) *Kimpolung móldawski.* SKOROWIDZ (a. 1855). *Zrasza obszar Pozority i Kimpolungu moldawskiego.* SLOWNIK GEOGR. VI, 643 (a. 1885). ◇ (G e r m., adjectival) *Dieses Moldauisch—Kimpolunger Districtes.* KAINDL, B. 12 (a. 1895).

8. (Vechi; în perifr.; socion. este comp.) Determinarea este dublă: (G e r m.) *Den Bezirk Moldauisch-Kimpolung in der Bucovina.* BĂLAN, I.C. 322 (a. 1848). (R o m.) *Cîmpulungenii de la Cămpulungu moldovenesc ot Suceava.* id. *ib.* 299 (a. 1763), 303 (a. 1767).

C. (Vechi; precedat de ent. *vatră* **1**; socion. este comp.) Numele satului Cîmpulung, în opoz. disjunct. cu numele celorlalte sate din ocolul omonim; p. r e s t r. (popular) numele centrului localității. **1.** Numele se exprimă printr-o sint. heterofuncț. formată din ent. + socion. la gen.: *Acest Damaschin din Vatra Cîmpulungului.* ȘTEFANELLI, D.C. 100 (a. 1768), cf. 126 (a. 1778). ◇ (Cu socion. precedat de ent. *tîrg*) *O casă cu livada ei* [...] *în vat[r]a tîrgului Cîmpulungului.* BĂLAN, D.C. 91 (a. 1820). ◇ (Cu reducerea determinantului socionimic) *S-au pus și pecetea vetrii Cămpului, ce se numește tărg.* URICARU, VI, 170 (a. 1793).

2. Numele se exprimă printr-o sint. heterofuncț. formată din ent. + socion. la gen. + determinantul *moldovenesc*: *Care moară iaste în vatra Cîmpulungului moldovenesc.* ȘTEFANELLI, D.C. 246 (a. 1794).

3. (Exclusiv în zona fostului ocol Cîmpulung) Numele se exprimă printr-o sint. heterofuncț. formată din ent. + ent. *sat* în funcție socionimică absol., la gen.: *Să-i dea la vătămanii din Vatra satului.* BĂLAN, I.C. 294 (a. 1736).

4. (Prin reducerea determinantului; exclusiv în zona fostului ocol Cîmpulung) Numele se exprimă prin ent. în funcț. socionimică absol.: (G e r m.-r o m.; art.; asintactic) *Watra.* WUSSIN — WENZELY (a. 1790). (R o m.; neart.) *Damaschin Hurghiș din vatră.* ȘTEFANELLI, D.C. 117 (a. 1775). *Biserica din Vatră, Adormirea Precistii.* id. *ib.* 240 (a. 1794).

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

II. P. p o l a r. (În sint. heterofuncţ. formate din ent. art. + comp. socionimic la gen.) Numele unor obiective geografice din zona localităţii: **1.** (Ştiinţific; cu ent. *depresiune* art.) Terasa superioară a r. Moldova; sinon.: *Valea Cîmpulungului*, v. C î m p u l u n g (**II 2**). *Un astfel de şes este pe Valea Moldovei şi poartă numele de Depresiunea Cîmpulungului.* GEOGR. SUC. 59 (a. 1960).

2. (Popular; cu ent. *vale* **1**) Depresiunea Cîmpulungului, v. C î m p u l u n g (**II 1**). *Întreaga vale a Cîmpulungului.* SIDOROVICI, S. 47 (a. 1964).

3. Oron. (Vechi; cu ent. *faţă* 2) Ansamblul muntos aflat în partea de N a localităţii, între p. Morii (V), obcina Feredeu (N), p. Bunești (E) și r. Moldova (S); sinon. parţial: *Faţa Deii*, v. D e i a (**I 1**). **a**) (Cu numele exprimat printr-o perifr. formată din ent. *munte* **1** + prep. *din* + sint. oronimică) *Muntele din faţa Cîmpulungului.* BĂLAN, D.C. 36 (a. 1775), cf. 43 (a. 1779).

b) (Cu numele identic cu sint. oronimică) „Munţii ce se chiamă *Faţa Cîmpulungului*" (trad. din germ.). ŞTEFANELLI, D.C. 63 (a. 1761), cf. 162 (a. 1775). (G e r m., după doc. rom.) *Phaza Kempulungului.* id. *ib.* 137 (a. 1783).

4. (Cu ent. *imaş* sau sinon. său *islaz*) Păscătoarea satului, pe mt. Radu şi Corlăţeni. *O bucăţică de imaş a Cîmpulungului.* ŞTEFANELLI, D.C. 243 (a. 1794). *Izlazu Cîmpulungului.* Clg. ◆ Hodon. (Prin elipsa determinantului; precedat de ent. *stradă*, în sint. heterofuncţ.) Stradă în oraşul Cîmpulung, care duce spre islaz. *Str*[ada] *Islazului.* CIRC. ELECT. (a. 1966, 1969), cf. MUZ. LEMN. (a. 1971).

5. (Cu ent. *ţarină*) Pămînt cultivabil al vechii obşti cîmpulungene aflat pe mt. Hîga. *Care moşie este aice în ţarina Cîmpulungului.* ŞTEFANELLI, D.C. 391(a. 1826). ◇ (Prin elipsa determinantului;ne art.; pe teritoriul localităţii) *În ţarnă / Mă duc în ţarnă / Vin din ţarnă / Trec prin ţarnă.* Clg. ◆ Hodon. (În sint. heterofuncţ. formată din ent. *drum* + ent. *ţarină* **1** în funcţie toponimică absol.) Drum pe mt. Hîga, care duce la ţarina Cîmpulungului. *Drumu ţărnii.* Clg.

6. Hodon. (Cu ent. *drum* şi *şosea*, uneori urmate de calificative) Drum paralel cu r. Moldova, care străbate localitatea; sinon.: *Drumul împărătesc* sau *Calea împărătească*, v. Î m p ă r ă t e s c; *Şoseaua imperială*, v. I m p e r i a l; *Drumul (cel) mare*, v. M a r e[1]; *Şoseaua Moldova*, v. M o l d o v a (**I B 2**); *Drumul Bistriţei*, v. B i s t r i ţ a; *Drumul Dornelor*, v. D o r n e[2]; *Drumul Rodnei*, v. R o d n a; *Drumul Suhardului*, v. S u h a r d; *Şoseaua Carpatină*, v. C a r p a t i n. **a**) (În perifr. formate din ent. + prep. cu sens local + socion.) *Să închideţi drumul pre la Cămpullungu.* IORGA, D.B. I, 51 (cca 1634). *Drumul de la Cîmpulung.* SFrD.

b) (În perifr. care denumesc drumul prin direcţia sa; socion. indică, de obicei, punctul iniţial sau final) *Drumul cel mare ce mergea spre Cîmpulung* (de la Suceava). BĂLAN, D.B. IV, 63 (a. 1726).

c) (În sint. hererofuncţ. formată din ent. + socion. la gen., denumind drumul prin punctul final) *Drumul Cîmpulungului* (la Şcheia). BĂLAN,

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

D.B. V, 15 (a. 1754). *Drumul cel mare al Cănpulungului* (la Suceava). id. *ib.* VI, 142 (a. 1765).

d) (În sint. homofuncț., desemnînd calea de comunicație prin localitățile aflate la extremitățile ei ; socion. este termen prim sau secund) *Şoseaua județeană Cîmpulung-Sadova.* ARH. Sad 2 (a. 1926).

III. (În comp.) **1.** Ca termen al clasei toponimice naturale formate din socion. *Cîmpulung* Moldovenesc, *Cîmpulung* Rusesc sau Pe Ceremuș, *Cîmpulung* Muntenesc sau Muscel și *Cîmpulung* Maramureșean sau La Tisa) Una dintre localitățile românești numite *Cîmpulung*, aflată pe valea superioară a Moldovei. *Un Cîmpulung este în Bucovina, altul în Muscel* (curent). ◆ (La pl.) Grupul localităților românești numite *Cîmpulung. În țară există 4 Cîmpulunguri.* BĂLAN, I.C. *Existau* [...] *în ambele Cîmpulunguri școale primare românești.* JUN. LIT. XIII (1924), 249.

2. Subst. n. P. a n a l. (Științific ; ca termen al unei clase lexicale) Nume dat formei de relief tipice reprezentată de *Cîmpulunguri*, constînd dintr-o depresiune alungită creată de cursul apelor într-o zonă muntoasă ; p. g e n e r a l i z. nume dat oricărei forme de relief asemănătoare cu aceasta. *Cîmpulunguri=șesuri lungi de-a lungul rîurilor între munți, ex. în M. Bucovinei.* ROȘCA — DUMITRU (a. 1935 ?). *Localitatea* [Cîrlibaba] *este așezată* [...] *într-un „cîmpulung" (o mică depresiune).* COSMA, T.N. 78 (a. 1971).

3. P. t o p o n i m. (În sint. heterofuncț. formată din ent. livresc în funcție toponimică *cîmpulung* art. + hidron. *Moldova* în gen. ; în opoz. echipol. cu ceilalți termeni ai clasei toponimice artificiale formate din top. *Cîmpulungul* Moldoviței, *Cîmpulungul* Bistriței etc.) Depresiune pe valea Moldovei, în zona localității Cîmpulung. *Depresiunea alungită pe valea Moldovei („Cîmpulungul Moldovei").* ENC. ROM. II, 591 (a. 1936). [Județul Cîmpulung] *cuprinde* [...] *trei „cîmpulunguri", adică văi cu fundul larg, cuprinse între obcine* [...] : *Cîmpulungul Bistriței-aurii* [...], *Cîmpulungul Moldovei* [...], *Cîmpulungul Moldoviței. ib.* 120 (ib.).

IV. P a t r i o n i m e. (Baza este comp.). — **I A 2** : (L a t. - r o m.) *Ursus, subditus meus campolongensis.* HURM. XV, 1147 (a. 1646). (L a t. - g e r m.) *Talia a Campolongensibus commissa.* id. *ib.* 1452 (a. 1692). (G e r m.) *Nemblich den Campolonger Isak wieder frey zu stellen.* id. *ib.* 1447 (ib.). (M a g h.) *Az Kempullunghia knak.* id. *ib.* 1226 (a. 1653). (H u ț.) *Cîmpulun̂gańé* Sul. (Rom. ; perifrastice) *Oameni din Cămpulung.* ȘTEFANELLI, D.C. 309 (a. 1802). (Derivate) *Vor găsi* [...] *cămpulungeani.* BIANU, D.R. 177 (a. 1630). *Cîmpulun̂géni*, sg. *cîmpulun̂géán* Clg, FuM, Vam, Bot, Poj. (Cu ortogr. lat.) *Campoloncziani.* HURM. XV, 1055 (a. 1639). (Cu ortogr. pol.) *Kempulunzani.* id. *ib.* 1450 (a. 1692). ◇ (Vechi, rar ; art. în acuz.) *Să aibă a-și apăra branești mănăstirii* [...] *de către cîmpulungenii și despre alții.* DOC. AGR. 356 (a. 1760). ◇ (La sg., cu valoare de pl.) *Noi, zice cîmpulungeanul cînd vorbește de persoana sa.* ȘTEFANELLI, I. 9 (a. 1911). ◆ (În sint. heterofuncț., precedat de subst. *stînă* art.) Numele a două stîni, una pe mt. Limpedele (sinon. : *stîna din Popi*, v. P o p i) și alta pe mt. Botuș, proprietăți ale locui-

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

torilor din Cîmpulung (**I**). *Stîna Cîmpulungénilor.* VSt, Clg, FuM, Bot., ObU. ◆ P. p o l a r. Fiton. (În sint. heterofuncț., precedat de ent. *poiană* art.) Poiană pe mt. Botuș, lîngă Stîna Cîmpulungenilor. *Poiána Cîmpulungénilor.* ObU, Bot. ◆ P. p o l a r. Hodon. (În sint. heterofuncț., precedat de ent. *drum* art.) Drum folosit de locuitorii din Cîmpulung (**I**) pentru a ajunge de pe valea Moldovei la Stîna și Poiana Cîmpulungenilor. *Drúmu Cîmpulungénilor.* Bot. ◆ (În sint. heterofuncț., precedat de ent. art.) Fiton. Fînaț pe mt. Ardeloaia, stăpînit în trecut de biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Cîmpulung; sinon.: *În bisericesc*, v. B i s e r i c e s c (**1**). (G e r m.) *Pfarrsession* (trad. a unui doc. rom.; nu se dă contextul sintactic în germ.). ȘTEFANELLI, D.C. 240 (a. 1794). (R o m.) *Sẽsîia cîmpulungénilor.* Clg, FuM, Brz. ◇ (Sg. cu valoare colectivă) *Sẽsîia cîmpulungeánului.* Sad. — **I A 7**: (M a g h.) *Az Hoszszumezeiek ellen semmi ellenseges dolgot ne czelekedgyek.* HURM. XV, 1236 (a. 1653). — **I B 7**: (M a g h.) *Melynek is mentségire Moldvabol az Kumpulumbiak irtak volna levelet.* HURM. XV, 1346 (a. 1672). (R o m., vechi și rar; în opoz. echipol. cu *cîmpulungenii rusești*, pentru care cf. BĂLAN, C.D.B. 29, a. 1665) *Cîmpulungenii moldovinești au împresurat o parte din acest sat.* DAN, S. 157 (a. 1782).

V. D e r i v a t e a d j e c t i v a l e. **I A 2**: *cîmpulungán,-ă* (sg.), *cîmpulungéni* (pl.) „specific (propriu) Cîmpulungului; care aparține de Cîmpulung." *Priveliște cîmpulungeană.* Clg. *În satele cîmpulungene.* ADĂNILOAIE—DÎRDALĂ, 880 (a. 1963).

— P r o n u n ț i e. (Particularități generale străine: palatalizarea oclus. vel. surde *c* + *i*, rostire străină a lui *î*; *n* velar. — Particularități generale mold.: dispariția semivoc. *i* în poziție finală, caracteristică a graiului; închiderea voc. anter. *e*, caracteristică subdial. mold.; *n* velar) **I A 1**: (r o m.) **Cîmpu Lúŋg*; (cu accentul greșit, f r.) *Campù Lung* LAROUSSE, IV, 248 (a. 1931). — **I A 2** (r o m.) *Cîmpulúŋg*, (art.) *Cîmpulúŋgu* FuM, Fru, Dra, Sad, Clg, Bot, MoS, Cbb, Ben, ISu; (h u ț., cu *-a* pentru *-u* final) *K'impulúŋga* BrS, Sul, (rememorat de români, cu ambii *u* neaccent. trecuți la *a*, redînd o fază mai veche a pronunțării huț.) *K'impalúŋga* FuM, Brz; (g e r m., rememorat de români) *K'impulúŋg* VaP, *biţîr K'impulúŋg* (= germ. *Bezirk* „ocol") ObU, *biţîrc K'impu* Vam (= id.). — **I A 3**: (r o m.) *Cápu sátulu* (*sátului*) Clg. — **I B 4**: (r o m.) *Cîmpulúŋg Bucovína* („îi zicea pe timpuri") Clg. — **I B 7**: (r o m.) *Cîmpulúŋg Moldovinésc* Clg; (r u s, greșit, cu accentul tematic, menținut probabil din faza veche, **I A 1**) Кыпулу г Молдовенёск SLOVARI (1965),197. — **I C**: (r o m.) *Vátra sátului(i* g. — **II 4**: (r o m.) *pi izláz(iimáș)* Clg. — **II 5** (r o m.) *în ţárnâ, drúmu ţárnii* Clg.

— V a r i a n t e ș i t r a n s l i t e r a ț i i. (Particularități generale de transpunere fonologică în limbi străine: grupul oclus. vel. surdă + voc. centr. închisă, *cî* > oclus. vel. surdă + voc. anter., *ki*, *ke*; climinarea nazalei în grupul naz. + oclus., *mp* și mai ales *ng*, prin subdiferențiere fonologică; grupul oclus.

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

vel. surdă + voc. centr. med. *că* > oclus. vel. surdă + voc. postpalat. sau neutră, *co, cu, ca*; deschiderea voc. postpalat. *u* > *o*. — Particularități generale de transliterație: separarea comp. și redarea lichidei din articolul rom. *-ul*, reproducînd o tradiție grafică rom. care corespundea inițial unei realități sintactice rom. — Particularități fonetice și grafice rom. generale: eliminarea naz. în grupul naz. + oclus. *mp* și *ng* fie printr-o substituție grafică, fie prin subdiferențiere fonologică, datorită unor scribi străini; grupul *mp* > *np* prin diferențierea locului de articulare; *-u* final, fie ca rudiment de articol, fie ca semn grafic; voc. postpalat. închisă *u*, cu sau fără accent, > voc. postpalat. semideschisă *o*, fie ca obișnuită grafică moștenită încă din scrierea slavă, cf. BĂRBULESCU, M. 19 și Xenopol în ARH. I, 1888 — 1889, pag. 249, fie ca transpunere făcută de străini, fie prin atragere la seria alternanțelor *o/u* caracteristică graiurilor; *-o* final pro *-u*, substituind ierurile și iusul mare, cf. ROSETTI, L. 29, fie redîndu-l pe *-u* din articolul hot. *-ul*; alternanța arhaică a voc. centr. închise *î* cu voc. semideschisă *ă*; închiderea voc. anter. *e* > *i*, caracteristică graiului; separarea grafică a termenilor sintagmei sau geminarea lui *-l-* în comp., indicînd fie o tradiție grafică, fie o conștiință a independenței termenilor) **I A 1-2: Campalung** (g e r m., cu *u* neaccentuat trecut la *a*, după rut.) HERBITZ (a. 1811); **Campi lung** (f r., cu voc. postpalat. *u* redată prin *i*) DE MARTONNE, V. (a. 1918); **Camplung** (f r., cu voc. postpalat. *u* elidată prin subdiferențiere fonologică) IORGA, A.F.II, (a. 1776); **Campolong** (g e r m.) HURM. XV, 1452 (a. 1692), (r o m. cu ortogr. lat.) id. *ib.* 1147 (a. 1646), BĂLAN, C.D.B. 41 (a. 1731); **Campolungo** (i t a l.) CASSINI (a. 1788); **Cămpolug** (r o m.) ROSETTI, L. 80 (a. 1615); **Cămpullung** (r o m., scris și: *Cămpul lung, Căm[pul]lungu, Cămʒpul lunʒgū, Cămʒpūlʒ-lūnʒgū, Cămpul-lun[g]* ʒ, *Cămppul-lungu, Că(m)pul lungu,* Кʒмпѕл лѕнґѕș.*a.)* ROSETTI, L. 48, 49 (a. 1595), 91 (începutul sec. XVIII), IORGA, D.B. I, 48 (a. 1631)...; **Cămpulungul** (r o m., scris *Cămpu Lungul)* GHIBĂNESCU, S.I. X, 107 (a. 1753); **Cenpulung** (r o m., cu ortogr. pol.) HURM, XV, 1449 (a. 1692); **Cimpolung** (g e r m., cu oclus. vel. surdă palatal. notată *ci*, după lat.) HURM. XII, 838 (a. 1600); **Cîmpul lug** (r o m., scris cu cratimă) ROSETTI, L. 57 (începutul sec. XVII); **Kampolonc** (p o l., cu asurzirea oclus. sonore *g*) IORGA, D.B. II, 92 (a. 1699); **Kâmpul Lungŭ** (r o m., cu oclus. surdă *c* redată prin *k*, după germ.) FILIPESCU — PARTENI (cca 1866); **Kimpolang** (f r., probabil greșeală de tipar, cu *-a-* pro *-u-*) LANGLOIS (a. 1812); **Kűmpolung** (g e r m., scris și *Kűmpolung*, cu voc. centr. *î* devenită voc. anter. *ű* sau *ü*, după magh.) MÜLLER (a. 1792), MANNERT, U. (a. 1799), SCHMIDBURG (a. 1801); **Kümpullung** (r o m., după ortogr. greacă) CANTEMIR, P.M. (a. 1737); Кампалунга (r u s, cu *u* neaccentuat trecut la *a*) KARTA MOLD. (a. 1770); Кιμпѕ λѕγγѕ (g r e c, cu grupul *ng* redat prin *gg*) RIGA, M. (a. 1797), KARTA MOLD. (a. 1804). — **I A 7 Campolongo** (i t a l.) HURM. XV, 1440 (a. 1691), id. V_2, 236 (a. 1692), IORGA, M. 97 (a. 1699), (f r.) OLINESCU, B. 13 (a. 1705), (g e r m.) HURM. IX_1, 555 (a. 1718); **Campus-Longius** (l a t. - m a g h.) HURM. XV, 1104 (a. 1643); **Dolhopole** (u c r. și p o l., scris și *Dolhopole*) HURM. supl. II, vol. III_1,

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

158, 161, 162 (a. 1687), KREDEL, D.O. (a. 1931); **Hoszszumezö** (m a g h., scris și *Hoszszumezeö*, *Hoszszu-Mezö*) HURM. XV, 1232, 1236 (a. 1653), 1304 (a. 1660), 1306 (a. 1661); **Длхґоєпоλє** (s l a v o-r o m.; scris și **Длкґоєпоλє**, **Длхґоєпоλ**ъ ș.a.) TOCILESCU, D.I. 529 (a. 1595), 547 (sec. XVI), HURM. XV, 786 (cca 1601), 915 (a. 1621), 990 (a. 1663), 1194 nota 1 (a. 1640 — 1650). — **I B 1**: **Cîmpul Lungŭ** (r o m.) M. COSTIN, 195 (a. 1675). — **I B 2**: **Cămpulungu Românescu** (r o m.) HURM. XV, 1398 (a. 1684); **Cîmpul - lungul Românesc** (r o m.) SBIERA, S. 107 (a. 1899). — **I B 3**: **Cămpulungu Sucevii** (r o m.) BĂLAN, I.C. 300 (a. 1766). — **I B 6**: **Campolongo Moldaviae** (e n g l.) SENEX, N. (a. 1710), (f r., scris *Campo Longo*) HOMANN, R.H. (a. 1718), (g e r m., scris *Campo Longo*) WEIGELIUS (a. 1719). — **I B 7**: **Cămpulungul Molodovenesc** (r o m., cu polnoglasia *-olod-* pro *-old-* după ucr.) ȘTEFANELLI, D.C. 325 (a. 1806); **Cămpulungul Mulduvenesc** (r o m. cu determinantul derivat din *Mulduva*, v. M o l d o v a) BĂLAN, D.C. 68 (a. 1804); Кымпулунг-Молдовенеск (rus) IANÎȘEVA, R. (a. 1955), SLOVARI (1965), ATLAS MIRA (a. 1967). — **I C**: **Watra** (g e r m.) WUSSIN—WENZELY (a. 1790). — **II 3**: **Phaza Kempulungului** (g e r m.) ȘTEFANELLI, D.C. 137 (sfîrșitul sec. XVIII).

— A b r e v i e r i. (Particularități generale: presupun aproape toate sint. sau tradiția grafică a sintagmelor, pe care o depășesc cronologic; adj. nu e abreviat în sint. primare ci numai în sint. secundare, indicînd că în primul caz este interior și necesar numelui, iar în al doilea facultativ și adițional; abrevierile germ. sînt confecționate după cele rom., care le preced cronologic, adesea chiar ca topică a sint.) **I A 1 -2**: **Clg** (r o m., presupune un comp.) IORDAN, T. XII (a. 1963); **C. Lung** (r o m., scris și *C.-Lung*, *C Lung*) ROMÂNIA (1901), ...; **Cp. Lung** (r o m., scris și *Cp Lung*) ROMÂNIA (cca 1940) ... **I A 7**: ... **Cămpulung Moldov.** (r o m.) ȘTEFANELLI, D.C. 321 (a. 1805), 367 (a. 1817); **Cîmpulung Mold.** (r o m., scris și *Cîmpulungu*, *Cîmpulungul*) ȘTEFANELLI, D.C. 251 (a. 1795), ... (g e r m.) BALKAN (1940); **C.Mu.** (r o m. = „Cîmpulung mulduvenesc“) BĂLAN, D.C. 69 (a. 1804); **Kimpolungul Mold.** (g e r m., scris și *Kimpolung*) BERMANN (a. 1851)...; **Kimpolungul Moldow.** (g e r m.) GRĂMADĂ, P. 243 (a. 1895);... **Mold. Kimpolung** (g e r m., cu schimbarea topicii) GRĂMADĂ, P. 243 (a. 1796)...

— E t i m o l o g i e. MIRONESCU, 216 menționează o etimol. pop. germ. cu punctul de plecare într-o variantă germ. a socion., *Kampelung*: aici ar fi făcut tabără cavalerii teutoni și și-ar fi pieptănat părul (germ. „*kampeln*“, de unde „*kampelung*“, pieptănătură). Verbul germ. este însă *kämmen*, iar subst. *Kämmen*, derivate de la *Kamm* „pieptene“. Ideea de tabără este sugerată de asemănarea fonetică cu vb. *kampieren* „a face tabără“. Baza etimologiei fiind radicalul, adică partea deformată a socion. (cealaltă e adj. rom. *lung*), este o etimol. pop. parțială; deoarece în lipsa unui termen de asociație identic în germ., ea creează ad hoc o formă intermediară pe care se sprijină, este de tip reversibil. — După ZIDĂRIȚĂ, S. 109 „numele acestui oraș provine din denumirea de *cîmpulunguri* (cîmpuri alungite) dată de strămoșii văilor înverzite întinse între munții moldoveni.“ Ent.

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

cîmpulung nu există însă în zona noastră de anchetă și n-a fost înregistral nici în anchetele indirecte din Moldova. Formal, el nu poate proveni decît din omonimia unor top. *Cîmpulung*, iar pentru ca fenomenul să fie posibit este necesară prezența acestora într-o zonă limitată, care să permită cunoașterea lor de către masa populației. Condițiile nu sînt respectate la nivel popular ; ent. *cîmpulung* este de proveniență cultă, rezultat al creării clasei toponimice la nivelul sistemului toponimic românesc. Izvorul erorii este indentitatea aparentă a termenului abstract *cîmpulung* (pl. *cîmpulunguri*) cu sint. populară *cîmp lung* (pl. *cîmpuri lungi*), care i-a făcut pe geografi să-i atribuie primului o origine populară, deși era propria lor creație... mai veche. Proba practică a substituirii este aceea că termenul este declarat ent. pop. numai în zonele în care există un top. *Cîmpulung*, în special în Bucovina. Cf. : *Șirurile acestea de munți sînt despărțite prin văile largi ale apelor Moldova și Moldovița. Aceste văi sînt denumite de localnici „cîmpulunguri"*. GEOGR. SUC. 59 (a. 1960). *Depresiunile longitudinale, cunoscute în Carpații Orientali sub numele de „cîmpulunguri"*. COTEȚ—MARTINIUC, 206 (a. 1960). — După RESMERIȚĂ, 937 și IORDAN, T. 493 etimologia socion. este sint. **cîmp (1) lung**, cu ent. art. Accasta este, într-adevăr, baza lexicală, dar nu a socion., care este o polarizare toponimică, ci a topograficului neatestat. O dovadă lingvistică de vechime a satului este apariția toponimului cu sens exclusiv socionimic, fără a fi atestate fazele inițiale ale procesului de polarizare, cum ar fi *satul de la* (sau *din*) *Cîmpu Lung*. Totuși, satul nu poate fi anterior descălecatului, cum cred unii istorici, — și aceasta pentru că vama spre Ungaria a fost inițial în satul Vama (COSTĂCHESCU, D.M. I, 73, a. 1409), care reprezenta deci punctul terminus locuit. Probabil că, pe atunci, Cîmpulung nu avea consistența unui sat, ci cuprindea doar cîteva proprietăți izolate. Se pare că el s-a dezvoltat ca atare în a doua jumătate a sec. XV, pentru că la 1527 avea un ureadnic iar spre sfîrșitul sec. XVI era destul de mare ca vama să se mute aici (cf. doc. din 1583, 1638 ș.a., care vorbesc despre vameșii și vama domnească din Cîmpulung, HURM. XV, 691, 1047, BĂLAN, I.C. 71). — Populația este conștientă de semnificație, deși sint. s-a transformat de mult în comp. Cf. MARIAN, T. 176 (a. 1895) : „un cîmpușor [sic!] lung" ; Fru : „îi un cîmp lung" ; Dra : „un cîmp lung și neted" ; Sad : „e un cîmp lung, cel mai întins oraș" ; Ben : „era un cîmp înainte, nu erau căși" ; Clg, Poj, FuM : „cîmp lung".

*

Schema este completă, în sensul că menține toate împărțirile și subîmpărțirile operate în articol, pentru a evidenția atît concepția cît și metoda concretă de lucru. Am dat de regulă un singur citat ilustrativ, dar mai mult sau mai puțin la întîmplare, pentru a facilita inteligibilitatea ; în cazuri excepționale am suplimentat numărul citatelor fie pentru ca situația să poată fi mai bine înțeleasă, fie pentru a sublinia detalii de tehnică propriu-zisă. Din ultimul alineat, etimologia, am transcris cîteva paragrafe. Deoarece nu considerăm necesară, pentru scopul propus, explicitarea siglelor, precizăm doar că orice siglă cu majuscule la care nu se dă pagina reprezintă

7 — Anuar de lingvistică, Academie

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

o hartă. Siglele cu minuscule corespund punctelor anchetate de autor: *Ben* = Benia — Moldova - Sulița; *Bot* = Botuș — Fundu Moldovei; *Br S* = Brodina de Sus — Izvoarele Sucevii; *Brz* = Breaza; *Cbb* = Cîrlibaba; *Clg* = Cîmpulung Moldovenesc; *Col* = Colacu — Fundu Moldovei; *Dei* = Deia — Frumosu; *Dra* = Dragoșa — Frumosu; *Fru* = Frumosu; *FuM* = Fundu Moldovei; *ISu* = Izvoarele Sucevii; *MoS* = Moldova - Sulița; *Mța* = Moldovița; *ObU* = Obcina Ursului — Fundu Moldovei; *PNe* = Pîrîu Negrii—Breaza; *Poj* = Pojorîta; *Por*=Porcescu (Breaza de Sus)—Breaza; *Sad* = Sadova; *Sul* = Sulița — Moldova - Sulița; *Vam* = Vama; *VaM* = Vatra Moldoviței; *VaP* = Valca Putnei — Pojorîta; *VSt* = Valea Stînii — Cîrlibaba. Precedate de ARH. și urmate de o cifră indică materialul extras din arhivele comunale, cu trimitere la numărul dosarului. Următoarele sigle reprezintă caietele de anchetă indirectă: *SFmFm* = Fundu Moldovei; *SFrD* = Deia — Frumosu; *SFrFr* = Frumosu; *SMsB* = Benia — Moldova - Sulița; *SMsMs* = Moldova-Sulița; *SPoPo* = Pojorîta; *SPoV* = Valea Putnei — Pojorîta.

Este necesară și explicitarea abrevierilor care nu sînt uzuale sau sînt mai puțin clare: *absol.* = absolut(ă); *art.* = articulat(ă); *comp.* = compus; *coron.* = coronim „nume de regiune"; *descr.* = descriptiv(ă); *disjunct.* = disjunctiv(ă); *dr.* = dreapta; *echipol.* = echipolent(ă); *ent.* = entopic; *etnon.* = etnonim; *fiton.* = fitonim; *heterofuncț.* = heterofuncțional(ă); *hodon.* = hodonim („nume de cale de comunicație"); *homofuncț.* = homofuncțional(ă); *huț.* = huțul(ă); *locat.* = locativ; *mt.* = munte; *neart.* = nearticulat(ă); *nom.* = nominativ; *opoz.* = opoziție; *oron.* = oronim; *p. anal.* = prin analogie; *patrion.* = patrionim („nume dat indivizilor după origine"); *patron.* = patronim; *perifr.* = perifrază; *p. ext.* = prin extensie; *p. generaliz.* = prin generalizare; *p. polar.* = prin polarizare; *privat.* = privativă; *p. toponim.* = prin toponimizare; *sint.* = sintagmă; *socion.* = socionim („nume de localitate"); *st.* = stînga; *top.* = toponim; *trad.* = traducere.

Toate variantele înregistrate la alineatul antepenultim (în număr de 170) vor figura în corpul principal al dicționarului, cu trimitere la cuvîntul-titlu respectiv; aceeași situație pentru abrevieri (cu mențiunea categoriei). Toate entopicele care apar, fie cu funcție toponimică, fie păstrîndu-și funcția (în sintagme toponimice) vor figura într-un corp secund cu trimitere la sensul la care apar în corpul fiecărui articol toponimic și cu mențiunea funcției lor în situația respectivă. Corpul secund va fi în același timp un glosar de entopice, cuprinzînd nu numai cuvintele neatestate în dicționare sau rare, ci toate apelativele care circulă (sau au circulat) în zonă, cu variantele și sensurile lor. Orice entopic menționat în dicționarul propriu-zis, fie la etimologie, fie în definiții, va avea numărul sensului cu care este sau a fost întrebuințat de creatorii toponimelor, evitîndu-se procedeul comod, dar total neștiințific, de trimitere la dicționarele limbii române: condiția elementară a etimologiei este indicarea nu numai a formei ci și a sensului precis utilizat cu funcție toponimică.

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

Deoarece termenii *slavă* sau *latină* nu pot justifica întotdeauna formele concrete ale variantelor și particularitățile gramaticale, ne-am simțit obligat să precizăm de fiecare dată redacția particulară : *slavo-rom.*, *lat.-pol.*, *lat.-germ.* ș.a. Nu întotdeauna a fost posibilă identificarea limbii materne a scriitorilor de latină, italiană etc., așa încît indicațiile au uneori un caracter provizoriu, marcat prin(?). Pe de altă parte, într-un document de cancelarie moldovenesc scris în latină pot apărea forme germane sau maghiare, ceea ce dovedește că indicația *lat.-rom.* este superficială. Precizarea justă ar fi fost dată numai printr-o severă critică de text, ceea ce depășea posibilitățile noastre. Deși uneori provizorii, indicațiile suplimentare reduc mult cazurile în care termenul generic are o insuficientă valoare justificativă. Limitele pot fi suplinite, de multe ori, prin compararea variantelor din cuprinsul articolelor. De altfel, orice redactor de dicționar va conveni că o explicație precisă a fiecărei variante lexicale, fonetice sau, mai ales, grafice este o imposibilitate : ceea ce pentru un caz poate fi un accident, pentru altul poate avea justificarea unei tradiții sau a unei influențe. Acesta este motivul pentru care am concentrat toate explicațiile cu caracter general la începutul alineatului.

O problemă extrem de delicată este a cronologiei. Succesiunea formelor și filiația sensurilor sînt în bună măsură determinate de cronologia atestărilor documentare. Totuși, o serie de documente dintre cele mai vechi, cum ar fi cel de la 1411 al braniștei mănăstirii Moldovița, au fost declarate falsuri din veacul al XVI-lea. Redactorul trebuie să fie la curent cu mutațiile cronologice dictate de critica diplomatică și să le adopte în cazurile în care (cum este cazul nostru) nu are pregătirea necesară pentru a-și forma o opinie.

Aceste impreciziuni și nesiguranțe care privesc amănuntul pot fi compensate printr-o concepție riguros diacronică și riguros sistematică asupra toponimiei ; fiecare articol de dicționar toponimic trebuie să fie, în același timp, o manifestare analitică și un rezultat al sintezei.

ABREVIERI

CISO, IV	= *Quatrième Congrès International de Sciences Onomastiques* (1952), Uppsala, 1954.
CISO, VII	= *VII Congresso internazionale di scienze onomastiche. Atti e memorie*, 4 vol., Florența, 1963.
CITA, I	= *Premier Congrès International de Toponymie et d'Anthroponymie. Actes et mémoires (1938)*, Paris, 1939.
CL	= „Cercetări de lingvistică", Cluj
IKN, VI	= *VI Internationaler Kongress für Namenforschung*, 3 vol., München, 1961
IKN, X	= *X Internationaler Kongress für Namenforschung*, 2 vol., Viena, 1969.
PICO, VIII	= *Proceedings of the eight International Congress of Onomastic Sciences*, Haga, 1966
PICO, IX	= *Proceedings of the ninth International Congress of Onomastic Sciences (1966)*, Louvain, 1969 (în „Onoma", XIII, 1968, XIV, 1969).

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)

QUELQUES PRINCIPES DU DICTIONNAIRE TOPONYMIQUE

RÉSUMÉ

L'objet de notre dictionnaire est la toponymie „en soi et pour soi" ; l'étymologie n'est pas un but, mais seulement un point de départ. Le nom propre est présenté de ses phases primaires (périphrase, appellatif en fonction toponymique absolue) jusqu'à sa constitution comme telle, sous l'aspect graphique, phonétique, morphologique et syntaxique (en contextes). De plus, il est poursuivi dans les classes toponymiques, extensions, polarisations, fonctions nouvelles (symbolique, lexicale), gentilés, etc. Le matériel toponymique est organisé selon les principes suivants : le principe formatif de la *motivation*, qui vise le rapport entre le terme linguistique et l'objet géographique ; le principe structural de *l'opposition*, c. —à—d. la manifestation toponymique du rapport perçu par le locuteur entre deux ou plusieurs objets géographiques ; enfin, le principe diachronique de la *filiation*.

BDD-A1499 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:57:23 UTC)